PROVINCIE UTRECHT

Toitoi aan het toilet

Toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden

Naam: Aukje Kloosterman, Fabienne Waitz en Berend Kramers

Docent: Mr. Groot

Opdrachtgever: André van Schie

Datum: 07-04-2022

VOORWOORD

De aanwezigheid van een toilet zal niet voor iedereen de eerste gedachte zijn als hij/zij wil recreëren in een recreatie- of natuurgebied. Toch zijn er wel degelijk mensen voor wie de aanwezigheid van een toilet een belangrijke eis is om het gebied te bezoeken. Mensen met bijvoorbeeld spijsverteringsklachten, hebben vaak binnen vijf minuten bij aandrang een toilet nodig ter voorkoming van 'ongelukjes' en erger. Een rondje doen in de natuur zit er in Nederland daarom vaak niet in, want er is een groot tekort aan toiletvoorzieningen. Je ziet het misschien niet gelijk aankomen maar het gevolg is dat wel 1 op de 10 Nederlanders binnenblijft door dit probleem (Verheijen, Arthur; Vrielink, Suzanne , 2021)!
Dit is een van de redenen waarom er door de Provincie Utrecht aan ons gevraagd is om onderzoek te doen naar dit probleem om vervolgens met een eventuele oplossing te komen voor het tekort aan toiletten. De Provincie Utrecht is trots op zijn gebied. Ze besturen een bruisend, gevarieerd en culturele regio waarin hun taak is de aantrekkelijkheid van de provincie te blijven vergroten (De Provincie Utrecht, sd). Dit doen ze door vraagstukken op te stellen en te verdelen over experts. Dat het onderwerp 'toiletvoorzieningen in recreatie- en natuurgebieden in de Provincie Utrecht' een complex probleem is, blijkt uit de ingediende en vervolgens verworpen motie 'Een provinciale norm voor toiletten in natuur- en recreatiegebieden', die op 30 juni 2021 ter behandeling kwam op de Provinciale Staten vergadering van Utrecht.

M48A VERWORPEN

Motie Een provinciale norm voor toiletten in natuur- en recreatiegebieden

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021 ter behandeling van het statenvoorstel aanvullende kaders recreatie en toerisme (PS2021BEM16)

Afbeelding 1: Verworpen motie over norm

Zoals de titel als benoemd, was het doel van deze motie er normen binnen de Provincie Utrecht zouden komen, namelijk het frequent plaatsen van toiletten langs fiets- en wandelpaden in natuur- en recreatiegebieden en daarnaast de aanwezigheid van openbare of opengestelde toiletten op parkeerplaatsen. De reden van het verwerpen van de motie was volgens de Provinciale Staten dat het doel niet uitgewerkt genoeg was waarbij bijvoorbeeld de totale kosten van het plan niet duidelijk werden (Vrielink, 2021).

Daarom is er aan ons, examen leerlingen van het Gerrit rietveld College Utrecht, gevraagd er nieuw leven in de motie te blazen. Waarbij er duidelijk gemaakt zal worden wat en hoe dit probleem anders kan. Wij zeggen hierbij toi toi voor het (openbaar) toilet!

SAMENVATTING

Met dit verslag over toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden in provincie Utrecht is er onderzoek gedaan naar de huidige sanitaire situatie in de provincie en welke aanpassingen er gemaakt moeten worden om aan de behoeftes van de bezoekers en het gebied te voldoen. Het onderzoek is door middel van verschillende methodes uitgevoerd. Er is zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek gedaan, en er is gebruik gemaakt van literatuurstudie. Hieruit is gebleken dat er op de landgoed Haarzuilens en landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen problemen worden ondervonden met betrekking tot de sanitaire situatie. Zowel bezoekers als ondernemers en een beheerder stelden dat er overlast is door het tekort aan toiletvoorzieningen. Ook kan er gesteld worden dat de toiletgang een basisbehoefte is waaraan voldaan moet worden en dat de waarde van de natuur in acht moet worden genomen.

Op basis van het onderzoek is een plan van eisen opgesteld, waarin alle eisen van de betrokkenen zijn weergegeven. Op basis daarvan zijn vervolgens adviezen en een motie opgesteld.

In het algemeen advies voor de provincie Utrecht zijn er ten slotte de volgende adviezen opgesteld voor de Provincie Utrecht, deze gaan over:

- Inventarisatie en herstructurering;
- Verbetering van de bewegwijzering;
- Aanmelding op de HogeNood app;
- Gebruik van mobiele toiletten.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING 6

HUIDIGE SITUATIE 6

OPDRACHTGEVER 6

André van Schie 7

DE OPDRACHT 7

WELKE LOPENDE PROJECTEN ZIJN ER? 8

DE TOILETALLIANTIE 8

De norm van de toiletalliantie 8

WHEN NATURE CALLS 9

GEMEENTE UTRECHT 9

DE HOGENOOD APP 10

WELKE NATUUR- & RECREATIEGEBIEDEN ZIJN GESCHIKT VOOR ONDERZOEK? 11

LANDGOED HAARZUILENS 13

HET PERSPECTIEF VAN DE BEZOEKERS AAN LANDGOED HAARZUILENS 15

HET PERSPECTIEF VAN EEN ONDERNEMER OP LANDGOED HAARZUILENS 17

LANDGOEDEREN AMELISWEERD EN RHIJNAUWEN 19

HET PERSPECTIEF VAN HET BEHEER LANDGOEDEREN AMELISWEERD EN RHIJNAUWEN 22

HET PERSPECTIEF VAN EIGENAAR VAN RESTAURANT EN LANDGOEDWINKEL DE VELDKEUKEN 24

HET PERSPECTIEF VAN DE BEZOEKERS AAN LANDGOEDEREN AMELISWEERD EN RHIJNAUWEN 26

WAT IS DE MENING VAN EEN PATIËNT MET EEN SPIJSVERTERINGSAANDOENING? 31

ACHTERGROND ONDERZOEK 31

INTERVIEW MET PATIËNT 32

CONCLUSIE 32

WELKE REGELS/EISEN GELDEN IN EEN NATUURGEBIED? 33

LANDGOED AMELISWEERD, RHIJNAUWEN EN DE KROMME RIJN STREEK 33

Regels 33

Natuurbeheer 34

LANDGOED HAARZUILENS 34

Regels 34

CONCLUSIE 35

WELKE VORMGEVING VAN TOILET IS PASSEND? 36

STAPPENPLAN 'HET TIPTOP TOILET' 36

MOBIELE TOILETWAGEN 37

HOE KAN DIT ONDERZOEK DE POLITIEK AANSPREKEN? 39

PROGRAMMA VAN EISEN 40

DE EINDAVDIEZEN 43

ADVIES VOOR LANDGOEDEREN AMELISWEERD EN RHIJNAUWEN 43

Voordelen en nadelen *45*
ADVIES VOOR DE DAGRECREANTEN 46
ADVIES VOOR LANDGOED HAARZUILENS 47
ALGEMEEN ADVIES VOOR UTRECHTSE NATUUR- EN RECREATIEGEBIEDEN 50
SIGNAAL NAAR DE POLITIEK 51

MOTIE 52
BIBLIOGRAFIE 53
BIJLAGEN 57

BIJLAGE 1 57
BIJLAGE 2 58
BIJLAGE 3 59
BIJLAGE 4 60
BIJLAGE 5 62
BIJLAGE 6 67
BIJLAGE 7 68

INLEIDING

Huidige situatie

Vandaag de dag zijn er wel twee miljoen Nederlanders die dagelijks kampen met schaamte, angst of onmacht door spijsverteringsaandoeningen (De Toiletalliantie, 2021). Een bijkomend gevolg van de aandoening, is het frequent naar het toilet moeten. Deze nood kan in huis gebeuren maar natuurlijk ook buiten huis. Voor hen is de aanwezigheid van een openbaar of opengesteld toilet daarom van belang. Echter zijn er helaas in veel Utrechtse natuur- en recreatiegebieden een tekort aan toiletvoorzieningen waar bezoekers met darm-, maag- en leverklachten gebruik van kunnen maken. Een gevolg is daarom voor veel mensen dat ze moeten blijven in plaats te kunnen genieten van de Utrechtse natuur.
Dit voorbeeld is daarnaast alleen nog maar een stukje van de gevolgen van het tekort van toiletvoorzieningen. Ook kinderen, ouderen, zwangere vrouwen en kwetsbaren in de samenleving zijn geholpen bij de aanwezigheid van openbare of opengestelde toiletten. Denk daarnaast aan wat het de natuur zou helpen als de overlast rondslingerende toiletpapiertjes zouden worden voorkomen met de toename van het aantal toiletvoorzieningen in Utrechtse natuur- en recreatiegebieden.

Opdrachtgever

Het project ‘toiletvoorzieningen in Utrechtse natuur- en recreatiegebieden’ is aangeboden door de organisatie ‘Provincie Utrecht’. De Provincie Utrecht is het openbaar bestuur die zich inzet voor de vraagstukken die te groot zijn voor gemeenten, maar te klein zijn voor de rijksoverheid. Eén van de kerntaken is om de ruimtelijke ordening in de provincie Utrecht te reguleren, daarbij de kwaliteit te bewaken maar tegelijkertijd de gemeenten de gelegenheid geeft om te ontwikkelen. Er wordt hierbij gezorgd dat de kwaliteit van de ruimte behouden wordt. Alles met het doel voor een gezonde en duurzame leefomgeving in een provincie met levendige steden en dorpen en waardevolle natuur.

De organisatie Provincie Utrecht bestaat uit een netwerk van verschillende mensen die met elkaar samenwerken en elkaar controleren. Gezamenlijk bestaat de provincie Utrecht uit: het bestuur, de ambtelijke organisatie en de directie. Het dagelijkse bestuur, de provinciale staten en de gedeputeerde staten, vormen de provinciale ‘regering’. De ambtelijke organisatie zijn daarnaast de ambtenaren die voor de provincie werken. Tot slot zorgt de directie voor de verbinding tussen het bestuur en de ambtelijke organisatie. Op deze manier wordt er gezorgd dat de provincie Utrecht zijn taken voor de provincie Utrecht kan vervullen.

André van Schie

De opdrachtgever die het project heeft geleid vanuit de Provincie Utrecht, is André van Schie. André van Schie is fractievoorzitter van de VVD in de Provincie Utrecht. Hij maakt onderdeel uit van de provinciale staten en zit dus in het bestuur van de Provincie Utrecht. Als fractievoorzitter van de VVD is hij een volksvertegenwoordiger van Utrecht. De functie van Van Schie bestaat uit het controleren van de Gedeputeerde Staten maar ook het houden van overzicht van in de onderverdeelde taken binnen de fractie. Als lid van de provinciale staten kan hij een motie indienen om een discussiepunt aan te kaarten. Zo heeft hij in de zomer van 2021 een motie ingediend over de provinciale norm voor toiletten in natuur- en recreatiegebieden. Deze motie is door het bestuur verworpen, maar daar wordt met dit project weer nieuw leven ingeblazen.

Afbeelding 2: VVD

De opdracht

Door de opdrachtgever de Provincie Utrecht, is gevraagd om de sanitaire situatie van Utrechtse natuur- en recreatiegebieden in kaart te brengen. Daarnaast is er gevraagd om met een passende oplossing te komen om eventuele problemen aan te kunnen pakken. In dit adviesrapport zal er daarom een antwoord worden gevonden op de volgende vragen ‘wat is de sanitaire situatie in de Provincie Utrecht?’ en ‘welke aanpassingen moeten er worden gedaan om aan de behoeftes van de bezoekers en het gebied te voldoen?’ Dit zal worden gedaan aan de hand van verschillende onderzoeken methodes waarbij de situatie van verschillende perspectieven duidelijk zal worden. Dit adviesrapport zal worden afgesloten met de adviezen voor de Provincie Utrecht met betrekking tot dit onderwerp ‘de toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden van de Provincie Utrecht’. De opdrachtgever heeft een aantal eisen meegegeven voor het eindproduct van dit project. Zo moet de oplossing haalbaar zijn waarbij er ook gekeken moet worden naar de eenmalige kosten van de oplossing maar ook eventuele bijkomende kosten, als voor eventuele onderhoud. Daarnaast moet er gedacht worden aan de waarde van het natuur- en recreatiegebied. Boven alles moeten de bezoekers op een prettige manier kunnen recreëren in Utrechtse natuur- en recreatiegebieden. Tot slot moet met de oplossing er een signaal naar politiek geven, over de gevolgen van het huidige probleem.

WELKE LOPENDE PROJECTEN ZIJN ER?

Menig lezer zou al uit de inleiding kunnen concluderen dat de afwezigheid van toiletten voor veel problemen zorgt. Het is daarom ook niet bijzonder dat er meerdere organisaties en partijen al met het onderwerp bezig zijn om openbare en opengestelde toiletten gewoon te maken.

De toiletalliantie

Zoals in de inleiding is benoemd, houdt de toiletalliantie zich bezig met de strijd naar meer toiletten in Nederland. Zij hebben hier als project meerdere doelen voor opgesteld waar zij voor pleiten in Nederland.

Om voor meer wc's te pleiten in Nederland heeft volgens hen meerdere redenen. Het eerste belangrijke punt is de buitensluiting van mensen met buik- en blaaspatiënten. Patiënten met deze klachten hebben vaak binnen vijf minuten bij aandrang een toilet nodig. Dit is ter voorkoming van bijvoorbeeld buikkrampen, pijnscheuten en 'ongelukjes'. Om dit in perspectief te plaatsen, komt dit ongeveer overeen met het lopen van ongeveer 250 tot 350 meter lopen. Naast deze blaas en buikpatiënten hebben ook mensen met urineverlies, hartpatiënten die plaspillen moeten slikken, 65-plussers en kinderen, baat bij meer wc's (De Toiletalliantie, 2021). Tot slot is het toilet voor elk mens een belang die niet onderschat mag worden. Naar het toilet gaan, is namelijk een basisbehoefte die niet voorkomen kan en mag worden. Het te lang ophouden van de behoefte heeft ook voor de 'gewone' mens gevolgen, zoals obstipatie. Concluderend is een frequente aanwezigheid van een toilet iets wat normaal zou moeten zijn voor de gezondheid van de bezoekers van een openbaar gebied (Kramers, Waitz, & Kloosterman, Het TipTop Toilet, 2022).

De norm van de toiletalliantie

Om de oplossing voor de frequentere aanwezigheid van toiletten vorm te geven, heeft de toiletalliantie een norm opgesteld voor zowel het rijk, de provincies, de gemeentes als voor horeca, winkels, dienstverleners en overheden.
Voor het Rijk wordt er bijvoorbeeld gesteld dat er in de wet opgenomen moet worden opgenomen dat gemeenten en provincies voor voldoende openbare en opengestelde toiletten moeten zorgen en daarnaast er een plan voor moeten schrijven en indienen. Voor de provincies wordt er het doel gesteld dat er om de vijf kilometer langs wandelroutes en om de 25 kilometer bij fietsroutes, er een toilet moet zijn. Daarnaast zal er op elke parkeerplaats bij een natuur- of recreatiegebied een openbaar toilet moeten komen volgens de toiletalliantie (Toiletalliantie, 2021). Suzanne Vrielink, project leider van de toiletalliantie stelt zelfs dat in het optimale geval, wandelaars elke 2 kilometer een toilet tegen komen op hun wandelpad in een natuurgebied (Vrielink, 2021).
Voor de gemeente wordt er tot slot onder andere gesteld dat er in drukke voetgangersgebieden er gezorgd moet worden dat er elke 500 meter een openbaar of opengesteld toilet aanwezig is (De Toiletalliantie, 2021).

When Nature Calls

De organisaties Maag lever Darm Stichting en Natuurmonumenten hebben gezamenlijk het project 'When Nature Calls'. Op de 'Wereld Toilet Dag' op 19 november 2021, hebben zij aangekondigd gezamenlijk te zorgen voor meer dan dertig natuurtoiletten in Nationale Parken en drukbezochte natuurgebieden. Net zoals de andere projecten hebben zij dit streven om natuurgebieden te beschermen tegen vervuiling en zorgen voor de gastvrijheid van de bezoekers aan het natuurgebied. Met name voor de mensen met maag, darm of lever problematiek die de openbare toiletten hard nodig hebben om naar buiten te kunnen. De postcode loterij heeft dit project mede mogelijk gemaakt met hun bijdrage van 500.000 euro. Met de natuurtoiletten helpt dit project de norm van de toiletalliantie in natuur- en recreatiegebieden waar te maken (Koek, 2021). Het doel is om 31 natuurtoiletten in Nationale Parken en andere meest bezochte natuurgebieden van Natuurmonumenten. Voorbeelden hiervan zijn in de provincie Utrecht: De Utrechtse Heuvelrug en de Kaapse bossen (Verheijen, Arthur; Vrielink, Suzanne , 2021).
Het toilet dat dit project wil gaan plaatsen heet 'het natuurtoilet'. Een eigenschap van dit toilet is dat het gebouw een volledig 'stand alone' gebouwtje is, dit betekent dat het toilet niet op de riolering of op elektriciteit aangesloten hoeft te worden. Daarnaast zal het ook niet op natuurlijke waterbronnen aangesloten hoeven te worden. Ook geldt er voor dit toilet dat de ontlasting van de gebruikers opgevangen wordt en op een speciale manier wordt verwerkt waardoor deze opslag bijna nooit geleegd hoeft te worden en dat het zelfs eventueel als compost plaatselijk gebruikt kan worden (Verheijen, Arthur; Vrielink, Suzanne , 2021). "*Wel*," stelt projectleider van de toiletallaintie, Suzanne Vrielink, "*is één van de problemen dat is natuurlijk niet geregeld schoonmaakdiensten midden in de natuur komen om de toiletten schoon te maken. Hiervoor zijn misschien wel technologische ideeën voor nodig om de units zelfreinigend te maken.*" (Vrielink, 2021).

Gemeente Utrecht

Ook de gemeente Utrecht is actief bezig met het onderwerp van te weinig toiletvoorzieningen voor bezoekers aan de gemeente. Een toekomstvisie van de stad met betrekking tot openbare en opengestelde toilet is opgesteld in de nota 'Utrecht op het gemak' die in 2018 is opgesteld (Schie & Schilderman, 2018). Hierin wordt er gesteld dat de gemeente Utrecht ernaar moet streven om voldoende toiletten aan te bieden aan de bezoekers van Utrecht. Waarbij er in alle drukke parken een toilet moet komen die toegankelijk is voor zowel mannen als vrouwen, kinderen en mindervaliden. Dit streven zou bij moeten dragen aan de gastvrije gemeente die Utrecht is en wil zijn. Twee anderen redenen zijn daarnaast dat de toename van toiletten, de overlast van wildplassen tegen zal gaan. Ook is het geen onbelangrijk punt dat het VN-verdrag Handicap/Toegankelijkheid stelt dat mindervaliden mee moeten kunnen doen aan het 'gewone' leven. Hieronder valt ook dat mensen met bijvoorbeeld incontinentie de mogelijkheid moeten kunnen hebben om hun behoefte te doen om mee te kunnen doen in het dagelijks leven (Kramers, Waitz, & Kloosterman, Het TipTop Toilet, 2022). Daarom noemt de nota dat er in drukke gebieden,

elke 500 meter een openbaar of opengesteld toilet beschikbaar moet zijn. Op deze manier is er altijd een toilet op 250 meter loopafstand.
Naast de toename van openbare en opengestelde toiletten, moet er door de gemeente ook gedacht worden aan de bewegwijzering en herkenbaarheid van de toiletvoorzieningen (Schie & Schilderman, 2018). Opties hiervoor zijn een opengesteld toilet duidelijk maken door middel van een herkenbare sticker. Of door de openbare en opengestelde toiletten aan te melden op de HogeNood app. Deze laatste optie zal later in dit rapport verder uitgewerkt worden.

De gemeente Utrecht heeft sinds deze opgestelde nota, verschillende doelen bereikt en uitgevoerd. Dit proces werd mede versneld door de maatregelen omtrent het corona virus sinds maart 2020. Hierdoor waren namelijk veel originele openbare toiletten gesloten zoals die in openbare ruimtes. Ook opengestelde toiletten van de horeca waren niet bereikbaar voor het publiek dat bijvoorbeeld een rondje ging lopen (Redactie van Duic, 2020). In de parken Lepelenburg, het Griftpark en de Voorveldse Polder zijn er sinds 2020 openbare toiletvoorzieningen bij gekomen. Daarnaast zijn er meerdere verzinkbare toiletten in de binnenstad geplaatst, die in de grond kunnen zakken wanneer nodig (Redactie Utrecht.nieuws.nl, 2021).

De HogeNood app

De app HogeNood is een middel om toiletten te vinden voor bezoekers aan het gebied. De app maakt gebruik van een overzichtelijke kaart waarop veel openbare en opengestelde toiletvoorzieningen zijn aangemeld met daarbij hun eigenschappen: ‘is het voor vrouwen en mindervalide beschikbaar?’, ‘Wat zijn de openingstijden?’ ‘En welke bijdrage is er nodig voor een bezoek?’. De app stelt als doel het vindbaar maken van openbare en opengestelde toiletten. Volgens hen is namelijk het probleem van een tekort aan toiletten niet alleen op te lossen door het plaatsten maar ook door het vindbaar maken van de voorzieningen. Organisaties kunnen hun opengestelde toilet aanmelden bij de app waarna de voorziening kan worden gevonden door gebruikers (HogeNood community, 2020).

WELKE NATUUR- & RECREATIEGEBIEDEN ZIJN GESCHIKT VOOR ONDERZOEK?

Om te achterhalen welke problematiek de Utrechtse natuur-en recreatiegebieden kennen rondom toiletvoorzieningen, zijn de meest bezochte natuur- en/of recreatiegebieden in de provincie Utrecht bepaald. Hiervoor is een bezoekersonderzoek uit 2019 geraadpleegd. Dit onderzoek is uitgevoerd door NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen) en TNS NIPO (Nederlands opinieonderzoeksbureau). Hieronder is een afbeelding uit het onderzoek weergegeven waarin het aantal bezoekers per gebied is te zien. De geel- en roodgekleurde gebieden hadden de meeste bezoekers (Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden, 2019).

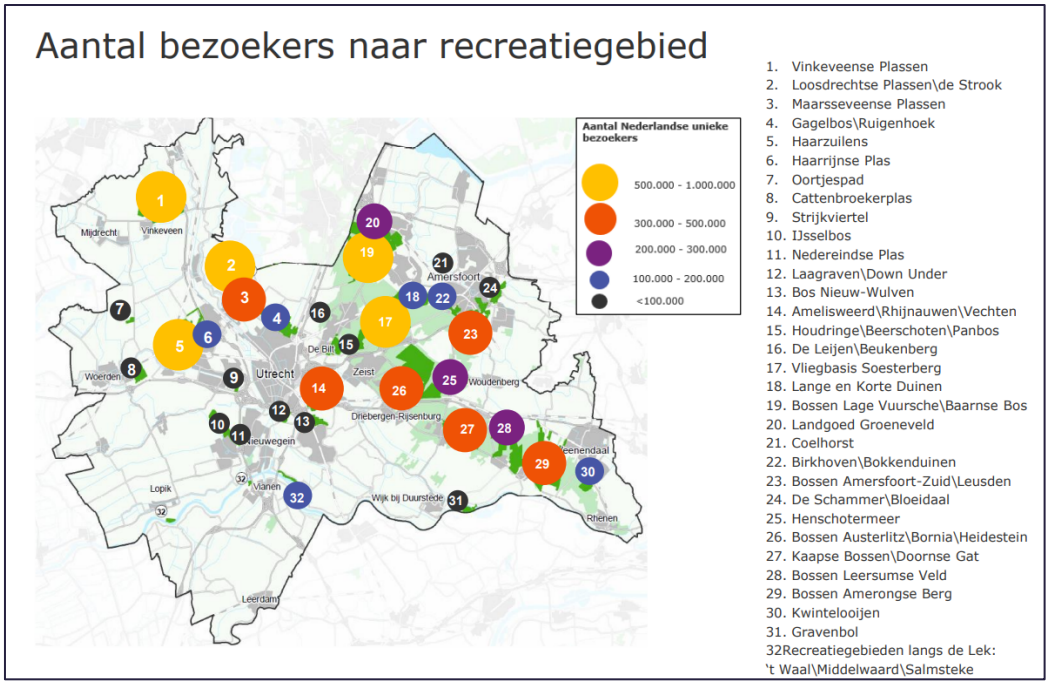

Afbeelding 3: aantal bezoekers naar recreatiegebied

Onderstaand is een overzicht van de meest bezochte natuur- of recreatiegebieden volgens afbeelding 3 hierboven. Hoe meer bezoekers een gebied heeft, hoe meer toiletvoorzieningen er beschikbaar zullen moeten zijn volgens de opgestelde normen van bijvoorbeeld de toiletalliantie.

Natuur- / Recreatiegebied	Type gebied	Grootte van het gebied	Drukte van het gebied (in 2019)	Beheer
Vinkeveense Plassen	Plassen- en veengebied	1.245 hectare	664.000 bezoekers	Recreatie Midden-Nederland
Bossen Austerlitz/Bornia/ Heidestein	Bos- en heidegebied	673 hectare	451.000 bezoekers	Het Utrechts Landschap

Bossen Lage Vuursche/ Baarnse Bos	Bos- en heidegebied	1.200 hectare	723.000 bezoekers	Staatsbosbeheer
Bossen Amerongse Berg	Bosgebied	1.235 hectare	404.000 bezoekers	Utrechts landschap
Amelisweerd/ Rhijnauwen	Rivier- en bosgebied	250 hectare	491.000 bezoekers	Gemeente Utrecht
Vliegbasis Soesterberg	Grasland- en bosgebied	500 hectare	588.000 bezoekers	Utrechts landschap
Haarzuilens	Weidegebied	400 hectare	576.000 bezoekers	Natuurmonumenten

Tabel 1: overzicht meest bezochte natuur- en recreatiegebieden

Uiteindelijk zijn er hieruit twee gebieden gekozen om verder te onderzoeken, namelijk landgoed Amelisweerd/Rhijnauwen en landgoed Haarzuilens. Deze gebieden vallen mee qua grootte vergeleken met de andere gebieden maar ze trekken volgens de cijfers in tabel 1 heel wat bezoekers. Ook verschillen ze in type gebieden, dus kan er zowel een rivier-/bosgebied als een weidegebied worden onderzocht.
Vervolgens is gecontroleerd of gebieden ook in 2022 volgens de Utrechtse druktemonitor drukbezocht zijn. Dit is een online kaart die per gebied aangeeft of het druk of rustig is, door middel van de kleuren groen, oranje en rood. De kleur groen betekent dat er nog voldoende ruimte is, oranje betekent dat het drukker dan normaal is en rood betekent dat het heel erg druk is. Hieronder zijn de verwachte druktes op zaterdag en zondag weergegeven van beide gebieden. Hieruit blijkt dat beide gebieden een oranje balkje hebben, dus dat het drukker dan normaal is (Kaart, sd). Dit bevestigt het NBTC-onderzoek (2019) dat het ook nu nog drukbezochte gebieden zijn.

<u>Landgoed Amelisweerd/Rhijnauwen:</u>

Afbeelding 4: bezoekersdrukte Amelisweerd/Rhijnauwen zaterdag

Afbeelding 5: bezoekersdrukte Amelisweerd/Rhijnauwen zondag

<u>Landgoed Haarzuilens:</u>

Afbeelding 6: bezoekersdrukte Haarzuilens zaterdag

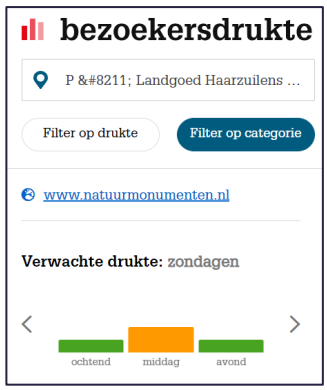

Afbeelding 7: bezoekersdrukte Haarzuilens zondag

LANDGOED HAARZUILENS

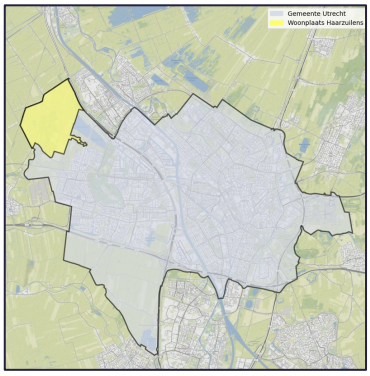

Afbeelding 8: kaart gemeente Utrecht

De woonplaats Haarzuilens bevindt zich in het noordwesten van de gemeente Utrecht, zoals weergeven is in afbeelding 8. Landgoed Haarzuilens heeft een weidelandschap, met ook veel recreatiemogelijkheden. De boswachter van dit gebied is Floor Woortman. Karakteristiek voor het landgoed zijn de oude kerkpaden die er al zijn sinds de Middeleeuwen (Landgoed Haarzuilens , sd). Er zijn zowel wandel- als fietsroutes beschikbaar voor de bezoekers (Routes, sd). Het startpunt van diverse wandelingen is het restaurant 'Hoeve Wielrevelt' (Hoeve Wielrevelt, sd). Het landschap heeft nog vijf andere restaurants waar bezoekers een hapje kunnen eten. Daarnaast ligt midden op het landgoed het grootste kasteel van Nederland, namelijk 'Kasteel de Haar' (Landgoed Haarzuilens , sd). Dit kasteel is niet alleen bekend door de rijke historie, maar ook door evenementen die daar georganiseerd worden. Aankomende voorjaarsvakantie komt er bijvoorbeeld een speurtocht. (Het gestolen recept , sd). Tot slot ligt er op het landgoed ook een bos, genaamd 'Parkbos de Haar'. Dit gebied is in afbeelding 9 weergegeven met een donkergroene markering. Hier kan er bijvoorbeeld worden gewandeld of gespeeld. Het parkbos sluit landschappelijk aan bij het kasteelpark, dat niet openbaar toegankelijk is (Aanleg Parkbos de Haar, sd).

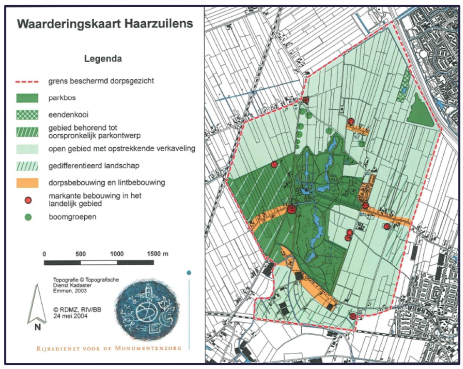

Afbeelding 9: kaart Haarzuilens

In 2019 was er een bezoekersonderzoek uitgevoerd van recreatiegebieden in provincie Utrecht (Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden, 2019). Voor Haarzuilens blijkt hieruit het volgende:
In 2019 had landgoed Haarzuilens 576.000 bezoekers, waarvan 44% een leeftijd had boven de 55 jaar. Verder staat Haarzuilens nummer 4 op de lijst van meest bezochte gebieden in provincie Utrecht.

Activiteiten tijdens de bezoeken:

- 41% wandelen
- 38% evenementen bezoeken
- 24% horeca bezoeken

Motief om de activiteit hier te ondernemen:

- 54% bezoek aan erfgoed
- 33% gezellig met familie/vrienden op stap
- 15% genieten van landschap/natuur

Hieruit blijkt dat veel bezoekers naar het landgoed komen om te wandelen, maar ook om Kasteel de Haar te bezoeken.

Rapportcijfers:

Algemene waardering	Sanitaire voorzieningen
8.1	6.9

Hieruit blijkt dat veel bezoekers aardig tevreden zijn over landgoed Haarzuilens. De sanitaire voorzieningen hebben echter een minder goede waardering.

Beheer

Landgoed Haarzuilens wordt beheerd door Natuurmonumenten, maar de beheerplannen moeten ook worden goedgekeurd door zowel de gemeente als de provincie Utrecht. In de afspraken gemaakt in 2014 staat dat het belangrijkste is voor de partijen om het beheer op lange termijn te dekken en gezamenlijk te zoeken naar optimale verdienmogelijkheden (Koepelnotitie Haarzuilens, 2015). Het beheer richt zicht specifiek op het behouden van landschapselementen, het behouden van cultuurhistorische waarden en het versterken van de natuurkwaliteit (Natuurmonumenten Jaarverslag, 2008).

Toiletvoorzieningen

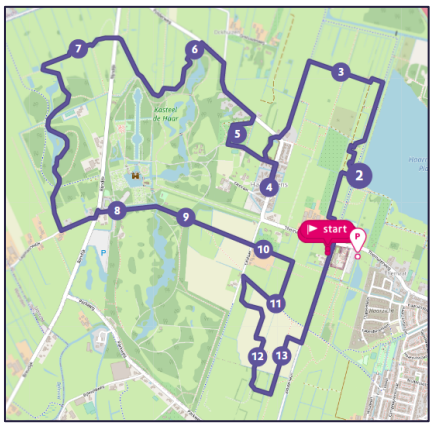

Afbeelding 10: wandelroute Haarzuilens

In de afbeelding 10 hiernaast is de bekendste, en langste, wandelroute in landgoed Haarzuilens te zien. De route is elf kilometer lang en het duurt ongeveer drie uur en 40 minuten om te bewandelen. Op deze route kom je onderweg verschillende dingen tegen, zoals:

Start: Restaurant 'Hoeve Wielrevielt'
2: Haarrijnse plas en voedselbos
3: Hooilanden Vielrevelt
4: Dorp Haarzuilens
5: Boomgaard de Boswachter
7: Parkbos de Haar
8: Kasteel de Haar
10: Boomgaard

In afbeelding 11 hieronder zijn alle toiletvoorzieningen langs deze wandelroute weergegeven, met de roze stippen op de kaart.

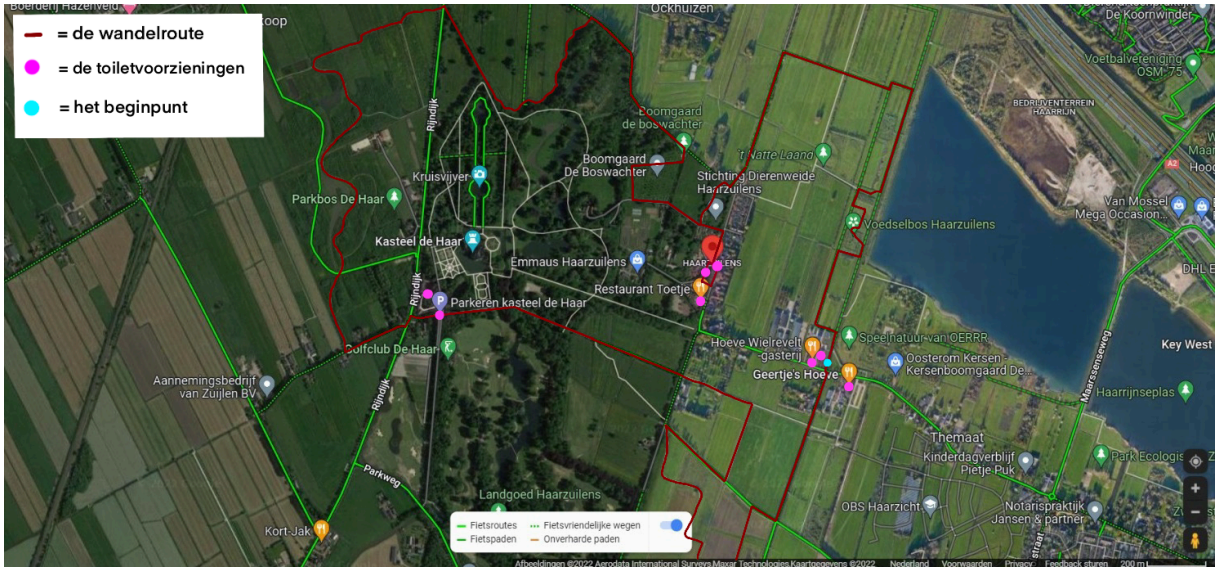

Afbeelding 11: kaart Haarzuilens met aangegeven toiletvoorzieningen

Het landgoed heeft, zoals eerder besproken, in totaal zes restaurants. Twee hiervan bevinden zich bij de start. Daarnaast bevinden zich er drie op nummer 4, namelijk in het dorp. De laatste bevindt zich op nummer 8, dus bij Kasteel de Haar. Hier zou mogelijk gebruik gemaakt kunnen worden van een toilet. Echter is dit afhankelijk van de openingstijden en of het wordt toegestaan in het restaurant. Daarnaast zijn er nog twee opengestelde toiletten voor wandelaars. Eén bevindt zich bij de ingang van kasteel de Haar en de ander bij het restaurant 'Hoeve Wielrevelt' (het beginpunt). Verder zijn er geen openbare toiletten op de route.

Het perspectief van de bezoekers aan landgoed Haarzuilens

Om te achterhalen wat de mening is van bezoekers over de toiletvoorzieningen, zijn er interviews afgenomen. Deze interviews zijn te vinden in bijlagen 1, 2, 3 en 4. De belangrijkste citaten zijn hieronder weergegeven.

Nummer 1: Geslacht: man Leeftijd: 65+ jaar

> *"Ik heb er eigenlijk geen grote mening over. Waarom niet? Ik ben een man. Als ik naar de wc moet, duik ik de bosjes in. Soms wandel ik met een vriendin, maar die doet precies hetzelfde."*

Nummer 2: Geslacht: vrouw Leeftijd: 65+ jaar

> *"Ik vind wel dat het er heel weinig zijn. Maar dat heb je in het hele land eigenlijk hè."*

> *"Nou, het maakt mij eigenlijk niet uit wat voor toilet het is, als het maar een beetje schoon is. En daar zou ik wel voor willen betalen ja."*

"Nou, alleen wat restaurantjes, daar kun je dan even plassen. Maar verder ben ik helemaal door het natuurgebied niks tegengekomen."

Nummer 3: Geslachten: man + vrouw Leeftijden: 35-65 jaar

"Hier op de wandelroutes is er helemaal niks. Gewoon waardeloos."

"Nou, zo'n wandelroute van bijvoorbeeld vijf kilometer mag toch wel minimaal twee voorzieningen hebben."

"Schoon is belangrijk, en als je dan 50 cent moet betalen, dan heb ik daar geen probleem mee."

Nummer 4: Geslachten: man + vrouw Leeftijden: 35-65 jaar

"Ja, er zouden sowieso toiletvoorzieningen moeten zijn. Bij een parkeerterrein ofzo."

"Je bent gewend dat er soms geen toilet is."

"Je hebt wel vaker dat als je in de natuur loopt dat er dan geen toilet aanwezig is."

"Ja maar goed ik hoef niet de hele dag naar de wc. Ik kan het wel even ophouden."

"Je ziet wel dat in Nederland het in het algemeen gewoon slecht geregeld is."

Conclusie

Hier is te zien dat zowel nummer 1 en nummer 4 geen grote mening hebben over het aantal toiletvoorzieningen in landgoed Haarzuilens. Nummer 1 (man) zegt dat hij bij hoge nood gebruik maakt van de bosjes, en de man van nummer 4 zegt dat hij het wel zou kunnen ophouden. Opmerkelijk hier is dat alleen mannen zonder maag, darm of leverproblemen dit zeiden, want die moeten ook minder vaak plassen dan vrouwen (Waarom moeten vrouwen vaker plassen dan mannen?, 2008). Daarentegen geeft de man van nummer 3 aan dat hij vindt dat er een groot gebrek is aan toiletvoorzieningen. Wel zeggen de man en vrouw van nummer 4 dat ze het gewend zijn dat er soms geen toilet is, maar dat die er sowieso wel moet zijn. Verder geven ze aan dat het aantal toiletvoorzieningen in heel Nederland slecht is geregeld, waar nummer 2 en 3 het ook mee eens zijn.

Daarnaast zeggen ze allemaal dat er wel restaurantjes zijn waar gebruik kan worden gemaakt van de wc, maar dat er geen enkele te vinden zijn op de wandelroutes. Vooral nummer 2 en 3 geven aan dit wel graag te willen. Voor beide is hygiëne de belangrijkste eis voor het openbaar toilet, en hier zouden ze dan ook een bijdrage voor overhebben. Tot slot geeft nummer 3 aan dat volgens hun één toiletvoorziening beschikbaar moet zijn per 2,5 kilometer van een wandelroute.

Het perspectief van een ondernemer op landgoed Haarzuilens

Uit het bezoekersonderzoek van de Provincie Utrecht uit 2019 blijkt dat het natuurgebied Haarzuilens door 576.000 bezoekers is bezocht (Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden, 2019). Er is een grote kans dat een deel van deze mensen eens in de zoveel tijd een keer naar het toilet zullen moeten gedurende het recreëren. Eén van de enkele toiletvoorzieningen op Haarzuilens is deze op het erf van restaurant Hoeve Wielreveld. Door in kaart te brengen wat het perspectief is van de beheerder van deze toiletvoorzieningen, kan er opgesteld worden welke visie zij hebben over het onderwerp 'toiletvoorzieningen op Haarzuilens'. Vervolgens kunnen de eisen die zij stellen meegenomen worden bij het opstellen van eisen van de oplossing.
Hoeve Wielrevelt bestaat uit de combinaties van functies, zo hebben zij een restaurant, een winkel, een moestuin, en een speelerf. Daarnaast is er de Hoeve Wielrevelt een zorgboerderij gevestigd waar mensen met een beperking bijvoorbeeld de moestuin en het erf verzorgen (Wielrevelt, 2018). Het vaststellen van de visie van Hoeve Wielrevelt over de toiletvoorzieningen op landgoed Haarzuilens, is gebeurd door middel van een interview met medewerker Nadine. Het interview heeft plaatsgevonden op 4 april 2022.

Om de toiletvoorzieningen situatie op landgoed Haarzuilens te schetsen, vertelde Nadine dat het erf van Hoeve Wielrevelt twee verschillende soorten toiletvoorzieningen heeft. Eén van deze toiletvoorzieningen is gelegen in het horeca gedeelte van de hoeve, deze is bedoeld voor gebruik van de bezoekers aan het restaurant. De andere toiletvoorziening is gelegen op hun erf. Het bijzondere van dit toilet is dat Natuurmonumenten de eigenaar is van het toilet maar dat Hoeve Wielrevelt het beheert. De reden voor deze samenstelling is dat het terrein van Hoeve Wielrevelt gedeeld wordt met Natuurmonumenten. Het toilet bestaat al sinds de bouw van Hoeve Wielrevelt, zes jaar geleden. Dit toilet bestaat uit een genderneutraal toilet en is bedoeld voor wandelaars en bezoekers aan het natuurgebied. Naast dit ene toilet is er ook een openbare mindervalide toilet aanwezig, deze is alleen bedoeld voor mindervalide. Daarnaast wordt het toilet ook gebruik door de huurders van zalen van hoeve Wielrevelt en de mensen van de zorgboerderij. "*Op deze manier is het toilet dus opengesteld aan wandelaars maar wordt hij ook gebruikt door anderen, het heeft meerdere doeleindes*.", merkte Nadine op. Door de verschillende mensen die gebruik maken van dit openbare toilet, wordt het toilet veelvuldig gebruikt. Vooral in de zomer is dit het geval. Maar bij de vraag of er overlast werd ervaren zei Nadine: "*Nou niet echt overlast maar het is niet zo handig dat hij door zoveel verschillende mensen gebruikt moet worden*." De toiletten moeten natuurlijk schoongemaakt worden, het onderhouden van de toiletten gebeurt door de Hoeve Wielrevelt. Wanneer de toiletten veel gebruikt worden, neemt het schoonmaken meer tijd in beslag. Zowel de openbare als de opengestelde toiletten worden gesloten door het bedrijf en zijn dus niet open wanneer de horeca dicht is.
Wat er volgens Nadine eigenlijk speelt in het gebied van Haarzuilens is dat Natuurmonumenten veel uitzet qua speelterreinen en wandelroutes. Maar eigenlijk zijn er geen voorzieningen hiervoor. Er zijn geen prullenbakken en weinig toiletvoorzieningen. "*Ze trekken veel mensen aan, maar de voorzieningen daarvoor zijn eigenlijk minimaal.*" benoemt ze. Overlast is een gevolg van deze

situatie. Mensen komen op dit moment hun rotzooi en alles bij ons langsbrengen. "*We hebben graag dat mensen worden aangetrokken*", vult Nadine aan, "*want dan is de kans groot dat ze ook bij ons naar het toilet gaan en daarnaast iets komen drinken*". Toch benoemt ze dat er ook genoeg mensen zijn die we van de voorzieningen gebruik maken maar niet iets komen drinken. Ze blijven echter wel doorgaan met het aanbieden van hun voorzieningen aan deze mensen, in de hoop dat ze in het vervolg wel iets komen drinken. Daarnaast blijft Hoeve Wielrevelt een gastvrije onderneming.
Het probleem van overmatig gebruik van hun voorzieningen vindt vooral plaats in de zomer, omdat er in de winter minder mensen buitenkomen. De oplossing die Hoeve Wielrevelt daarom graag zou willen zien is dat er meer aandacht komt aan de voorzieningen op het natuurgebied, eventueel geregeld door vrijwilligers. Dit is iets waar Natuurmonumenten voor moet zorgen eigenlijk doordat zij de mensen aantrekken. Een extra openbaar toilet zou hier volgens haar zeker bij helpen.

Conclusie

Volgens ondernemer Hoeve Wielrevelt kan er aan de hand van het interview gesteld worden dat de overlast die zij ervaren, ontstaat door de verschillende doeleinden waarvoor hun toiletten dienen. Dit zorgt ervoor dat hun bedrijf meer werk heeft aan het onderhoud van deze voorzieningen. Daarnaast worden beide toiletten ook gebruikt door bijvoorbeeld bezoekers aan de speeltuin. Doordat Natuurmonumenten wel deze faciliteiten organiseren maar niet voor de bijhorende voorzieningen zorgen, kan er volgens hen gesproken worden van overlast.

LANDGOEDEREN AMELISWEERD EN RHIJNAUWEN

De drie landgoederen: oud-Amelisweerd, nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen vormen samen een 300 hectare natuurgebied waar veel recreanten op af komen (Redactie van Amelisweerd.com, sd). Per jaar trekt deze plek ruim een miljoen bezoekers. Dit is daarmee het best bezochte groengebied van Utrecht (Redactie van de Gemeente Utrecht, sd). Voor veel recreanten is dit een geliefd gebied voor zijn vele verschillende mogelijke activiteiten zoals: wandelen, zwemmen of varen. Het gebied is gelegen aan de oostkant van de gemeente Utrecht op circa 2,5 kilometer afstand. Aan de westzijde van het gebied loopt de snelweg de A27 en aan de noordzijde grenst de Uithof.

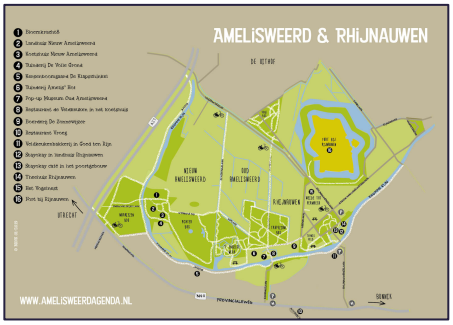

Afbeelding 12: kaart Amelisweerd en Rhijnauwen

Zoals hiernaast weergeven op de kaart van landgoed Amelisweerd en Rhijnauwen, bestaat dit gebied uit afwisseling van bos, graslanden en rivier/slootgebied. Het gebied vormt zelfs het grootste rivierkleibos gebied van Nederland. Daarnaast bestaat het bos uit bomen van soms meer dan 150 jaar oud. Mede hierom is dit natuurgebied een Rijksmonument. Dit betekent dat het gebied een monument is dat van nationaal belang is voor Nederland. Door dit predicaat zijn er voor dit natuurgebied verschillende wetten en regels. Onderhoud en verbouwing zijn bijvoorbeeld onderwerpen waar vaak een vergunning voor aangevraagd moet worden (Redactie van monumenten.nl, 2022). Daarnaast is aan de noordoost kant van het gebied het monument van fort Rhijnauwen gelegen. Dit monumentaal fort maakt sinds 1868 al deel uit van de Nieuwe Hollandse waterlinie.

<u>Beheer</u>

De drie landgoederen zijn in de negentiende en twintigste eeuw door de gemeente Utrecht opgekocht, met als bestemming: het uitbreiden van de stad. Echter ligt dit gebied op het grondgebied van de gemeente Bunnik, waardoor het voor de gemeente Utrecht niet mogelijk was om dit gebied te gebruiken voor de stadsuitbreiding. Daarom is het gebied toen opengesteld voor het publiek in de twintigste eeuw (Redactie van Amelisweerd.com, sd).

Het gebied valt daarom onder het beheer van de gemeente Utrecht. Door het groter belang van dit gebied maakt dat de toekomstvisie van het gebied in samenwerking wordt opgesteld met: de naast gelegen gemeenten, de Provincie Utrecht, Bestuursregio Utrecht (BRU), waterschap en rijksoverheid (Gemeente Utrecht , 2011). Op het gebied zijn echter ook elementen gelegen die niet eigendom zijn van de gemeente Utrecht. Dit zijn bijvoorbeeld het grondgebied van fort Rhijnauwen en andere particuliere gebouwen. Fort Rhijnauwen valt onder het beheer van Staatsbosbeheer (Gemeente Utrecht , 2011).

Recreatiegelegenheden

Zoals benoemd, bestaat dit natuurgebied uit drie landgoederen, bestaande uit alle drie een landhuis met hun gebied eromheen. De openingstijden van bosgebied en de recreatieweides zijn van zonsopgang tot zonsondergang, hier kunnen mensen wandelen naar eigen behoefte. Het gebied is zeer bereikbaar voor fietsers, wandelaars en auto's. Op meerdere manieren is er mogelijk tot betreding. De parkeergelegenheden zijn op afbeelding 13 hiernaast weergeven. Daarnaast zijn er zijn er verschillende gelegenheden op het gebied waar bezoekers kunnen eten, drinken of slapen, namelijk: het restaurant Oude Tolhuys, Theehuis Rhijnauwen, Stayokay Hostel Utrecht-Bunnik en De Veldkeuken. Ook is er daaromheen genoeg te doen, zo zijn er tuinderijen, boerderijen en een botenverhuur. Qua hoeveelheid bezoekers, zijn de landgoederen verdeelt. Landgoed Rhijnauwen trekt over het algemeen de meeste bezoekers. Dit komt door de recreatiegelegenheden op dit landgoed, hier is namelijk (pannekoeken) restaurant 'het Theehuis Rhijnauwen' gelegen, daarnaast een grote parkeerplaats en lig- en speelweiden. De totale oppervlakte wat de lig- en speelweides van Oud-Amelisweerd en Rhijnauwen bevatten, is ongeveer 11 hectare. De ligweides en drukbezochte plekken in het gebied zijn in afbeelding 13 weergeven. Nieuw-Amelisweerd trekt vergeleken met de andere twee gebieden, de minste bezoekers (Gemeente Utrecht , 2011).

Afbeelding 13: parkeergelegenheden Rhijnauwen

Binnen de gemeente Utrecht is er in 2011 een toekomstvisie opgesteld waarin de toekomst en zijn projecten van de landgoederen duidelijk worden tot het einde van het jaar 2031. Volgens de toekomstvisie was het meubilair op de landgoederen bijvoorbeeld 'rommelig'. Bij uitleg hiervan stelden zij er in deze periode gestreefd wordt naar een gelijke uitstraling van bijvoorbeeld de bewegwijzering, de fietsenstallingen en bankjes in dit gebied (Gemeente Utrecht , 2011). Mogelijke toiletgelegenheden zouden ook hieronder vallen echter zijn er geen openbare voorzieningen in het gebied aanwezig.

Toiletvoorzieningen

Op de drie landgoederen zijn er wel diverse opengestelde toiletvoorzieningen. Omdat deze allemaal verbonden zijn aan de horeca, worden deze gedefinieerd als 'opengestelde' toiletten. De eet- en drinkgelegenheden stellen toiletten ter beschikking voor hun eigen bezoekers en meestal ook voor de bezoekers aan het natuurgebied (Borggreve, 2022). Het (pannenkoeken) restaurant 'het Theehuis Rhijnauwen' beschikt over meerdere toiletten die gelegen zijn op de benedenverdieping van het restaurant. Omdat de trap naar beneden is voorzien met een platform lift, zijn de toiletten rolstoeltoegankelijk (Triwa Liften, 2019). Daarnaast is er voor kinderen een verschoningstafel aanwezig (Playadvisor, 2015).

Er is op landgoed Rhijnauwen een tweede opengestelde toiletgelegenheid aanwezig. Deze bevindt zich naast het café van de stayokay. Ook deze is geopend als het café geopend is (HogeNood, 2020).

In het restaurant 'het Oude Tolhuys' dat gelegen is aan de rand van het gebied (afbeelding 13), heeft ook toiletten voor zijn gasten beschikbaar. Deze toiletvoorzieningen worden door de bezoekers beoordeeld met een zeven (Redactie Uitetenin, 2013). Tot slot is er een opengesteld toilet in het restaurant en landgoedwinkel 'De veldkeuken', gelegen in nieuw-Amelisweerd. Deze toiletten bevinden zich een gebouw wat tegen het restaurant is aangebouwd. Om hier te komen moeten bezoekers zich over het terras van het restaurant. Als het restaurant geopend is, zijn ook de wc's geopend. Bezoekers van zowel het restaurant en de landgoedwinkel als bezoekers aan het natuurgebied mogen hier meestal gebruik van maken.

Naast de aanwezige opengestelde toiletten, heeft de gemeente Utrecht in het zomerseizoen van 2021, tijdelijke mobiele toiletwagens en dixies op het natuurgebied geplaatst zoals in afbeelding 14. De dixies bevonden zich op twee verschillende parkeerplaatsen en de mobiele toiletwagen bevond zich op de recreatieweide van Rhijnauwen (Amelie, 2021). Dit is te zien in onderstaande afbeelding 15 weergeven als oranje bolletjes.

Afbeelding 14: mobiele toiletwagen

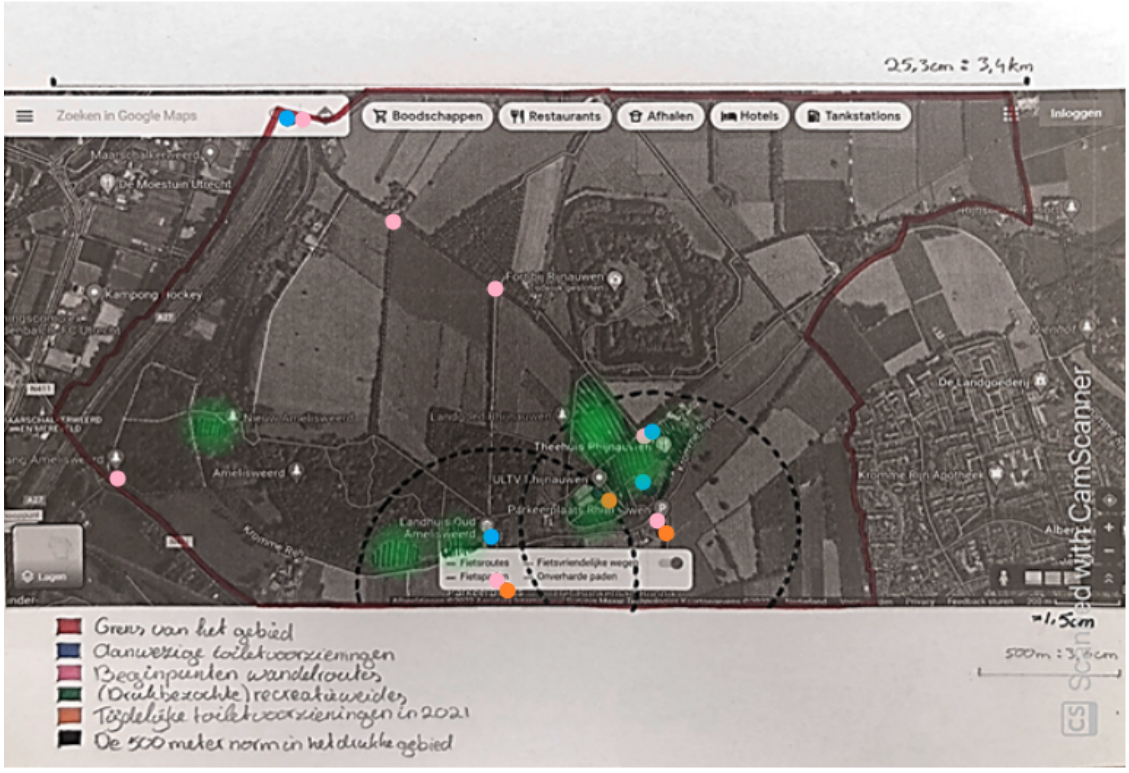

Afbeelding 15: locatie mobiele toiletwagen

Het perspectief van het beheer landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen

De landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen zijn gelegen op de grond van de gemeente Bunnik, echter is de eigenaar van de landgoederen de Gemeente Utrecht. Dit betekent dan ook dat het beheer van het gebied onder de taak van de gemeente Utrecht valt. Om de organisatie van dit natuurgebied te overzien is er door de gemeente Utrecht een coördinator aangesteld. Sinds 1 juni 2018 vult Martin Vastenhout deze rol (Vastenhout, Martin Vastenhout, 2022).

Omdat ook onder de organisatie van het natuurgebied, het in goede lijnen leiden van de bezoekers en de natuur valt, is het van belang om te weten hoe de coördinator van het gebied denkt over het onderwerp toiletvoorzieningen. Met behulp van een interview op de landgoederen, is het perspectief van de landgoed coördinator in kaart gebracht. Dit interview heeft plaatsgevonden op 31 Maart 2022.

Martin Vastenhout vertelde dat er in het gebied van landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, de bezoekers in drie verschillende soorten recreanten zijn onder te verdelen. Deze categorieën zijn: de bezoekers aan de horeca (namelijk de musea en restaurants), de wandelaars/fietsers en tot slotte de dagrecreanten (zwemmers en bezoekers aan de ligweides). Bij deze laatste groep bezoekers, de dagrecreanten, lag volgens Vastenhout het grootste probleem met betrekking tot de toiletvoorzieningen. Zomers, noemde hij, trekt het natuurgebied veel bezoekers die gebruik maken van de aanwezige ligweides en de aangrenzende Kromme Rijn, waarin gezwommen kan worden. Sinds een paar jaar is dit type recreëren populair geworden bij nieuwe doelgroepen zoals jongeren uit Zeist en studenten van de Universiteit Utrecht. Om deze reden heeft de gemeente Utrecht vorig jaar in het zomerseizoen (mei tot en met oktober) drie verschillende tijdelijke wc's geplaatst op de landgoederen. Dit houdt in dat er op de parkeerplaats van oud-Amelisweerd een dixi was geplaats, een dixi op de parkeerplaats van Rhijnauwen en een mobiele toiletwagen op de ligweide van Rhijnauwen. De keuze voor deze mobiele wc's was gemaakt omdat er een grote vraag naar toiletten was en door de sluiten van de horeca toiletten, in verband met de maatregelen omtrent covid-19. Vastenhout benoemde dat hier veel van is geleerd voor in de toekomst. Ten eerste kon er namelijk gesteld worden dat deze vier mobiele openbare toiletten 30.000 euro hebben gekost. Dit werd bekostigd door de gemeente Utrecht. Deze kosten waren voor een groot deel afkomstig van de schoonmaak die er dagelijks gebeurde. Daarnaast kan er uit ervaring worden geconcludeerd dat de geplaatste dixies vrijwel niet gebruikt zijn en dat die dus eigenlijk overbodig waren. De toiletwagen op de ligweide van Rhijnauwen werd daarentegen, veel gebruik van gemaakt. Voornamelijk door de dagrecreanten van Rhijnauwen maar ook vanuit nieuw-Amelisweerd
Voor de mobiele toiletten was er natuur watertoevoer en elektriciteit nodig, dit werd voorzien door slangen naar de naastgelegen beheers post van Amelisweerd.
De mobiele toiletten waren volgens Vastenhout, een goede oplossing om aan de behoeftes van de recreanten te voldoen en daarnaast om overlast van de natuur en overlast van de opengestelde toiletten in de horeca tegen te gaan. Omdat deze overlast er voornamelijk in het hoogseizoen is, is een tijdelijk mobiel toilet die jaarlijks terugkomt een goede oplossing.

Toch kan er ook onderzoek gedaan worden van de plaatsing van een permanent toiletgebouwtje op de landgoederen, omdat deze eenmalige duurdere investering misschien wel in de lange termijn opweegt tegen de jaarlijkse 30.000 euro, die aan de mobiele toiletten worden besteed.
Er zijn echter wel een aantal eisen en zaken waaraan gedacht moet worden voor dit permanente toilet. Ten eerste zijn de vergunningen die er nodig zijn voor het toiletgebouw, aan te vragen bij de gemeente Bunnik. Daarnaast zal het permanente gebouw alleen geopend zijn in het zomerseizoen doordat deze periode de toiletten het meest nodig zijn. In het winterseizoen voldoen, volgens hem, de aanwezige opengestelde toiletten van de horeca aan de behoeftes. Ook moet er nagedacht worden over de locatie van het openbare toilet. Wanneer het toilet namelijk midden in het drukbezocht gedeelte, als de ligweides of de overvolle parkeerplaatsen, zullen deze plaatsen nog drukker worden. Door hem te plaatsen in een gebied dat minder drukbezocht is, kan mogelijk de verkeersstroom in die richting worden gestuurd. Waardoor het natuurgebied gelijk beter is verdeeld qua drukte. Een voorstel van Vastenhout was bijvoorbeeld de fietsenstalling in oud-Amelisweerd. Ten slotte kan er ook onderzoek worden gedaan naar de bijdragen die bezoekers er voor overhebben voor een openbaar toilet. Op deze manier kan er geschetst worden, welke nood er is voor het toilet. Ook kan dit een bijdrage leveren aan de kosten van het toilet. Een mooie vorm van betaalmiddel, zou een contactloze pinautomaat zijn.
Overige onderwerpen die coördinator Vastenhout benoemde zijn de behoeftes van een andere categorie recreanten: de wandelaars en/of fietsers. Eerder waren de aanwezige opengestelde toiletten voldoende om aan hun behoeftes te voldoen. Hij stelde dat er voor deze recreanten eigenlijk ook nu nog voldoen, mits de horeca open is. Dit was afgelopen jaren niet altijd het geval door de maatregelen omtrent Covid-19. Problemen die hierbij opspelen is de sociale druk van wandelaar/fietsers. Wanneer zij niet iets willen nuttigen in de horeca maar wel naar het toilet moeten. Een openbaar toilet zou voor hen om deze reden natuurlijk een ideale optie zijn. Vastenhout stelde dat mensen met maag/darm/lever-klachten nooit geweigerd zouden worden als zij vroegen naar het gebruik van de opengestelde toiletten. Het toiletprobleem van landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen ligt daarom niet bij dit soort publiek. De natuur-toilet van de toiletalliantie is om deze reden ook niet de oplossing landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen (Vastenhout, Toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022).

Conclusie

Een oplossing voor het probleem omtrent de toiletvoorzieningen zou volgens landgoed coördinator, Martin Vastenhout, een jaarlijks terugkomende mobiele toiletwagen zijn of een permanent toiletgebouw. Beide zouden ze alleen aanwezig/geopend zijn in het piekseizoen: de zomer. Bij deze laatste optie moet er onderzocht worden naar: vergunningen van de gemeente Bunnik, de plaats van het toiletgebouw en de mogelijke bijdrage van de gebruikers van het toilet.

Het perspectief van eigenaar van restaurant en landgoedwinkel de Veldkeuken

In de toekomstvisie van landgoederen Ameliweerd en Rhijnauwen wordt benoemd dat met er betrokkenheid wordt gezocht met ondernemers in het gebied (Gemeente Utrecht , 2011). De betrekking van ondernemers in het gebied is dan ook belangrijk voor het onderwerp 'toiletvoorzieningen'. Dit komt doordat ondernemers van de restaurants in het bezit zijn van de opengestelde toiletten. Door ook hun visie in kaart te brengen over de toiletvoorzieningen in het gebied en mogelijke problematiek die zij ervaren, kunnen er conclusies getrokken worden over de aanwezige toiletvoorzieningen.
Het vaststellen van hun mening is ook ditmaal gebeurd door middel van een interview met een van de eigenaren van restaurant en landgoedwinkel 'de veldkeuken', Juliette Borggreve. Sinds de oprichting in 1999 is zij samen met haar man Réne, de eigenaar van het restaurant wat gelegen is in oud-Amelisweerd, vlak bij een drukbezochte ligweide (Paardekooper, 2020). Het restaurant bevindt zich in het Rijksmonument 'het koetshuis' van het landhuis van oud-Amelisweerd.
Het interview heeft op 1 april 2022 plaatsgevonden.

Sinds een aantal jaar heeft het aantal bezoekers van Amelisweerd een vlucht genomen, vertelde Juliette Borggreve. Dit komt door de nieuwe bezoekers die het natuurgebied aan trekt. Door de weides die gelegen zijn aan het water van de Krommerijn, trekt het natuurgebied in de warme zomers veel zwemmers. Vroeger was dit nog niet het geval, benoemde ze, maar sinds een jaar of vijf, hebben steeds meer mensen deze recreatieplek ontdekt. Zeker sinds de afgelopen twee jaar, waarin corona een grote rol speelde in het recreatieleven, trokken steeds meer mensen naar Amelisweerd en Rhijnauwen in de zomer. "*Nu is Amelisweerd ook een fantastische plek, dus in de komende jaren zal de drukte alleen maar toenemen.*", veronderstelde Borggreve.
Met de toename van mensen, werd ook het gebruik van de toiletten steeds meer gebruikt. Borggreve wil namelijk zo gastvriendelijk mogelijk zijn voor alle bezoekers, daarom mochten zij vaak de toiletten gebruiken. *"Het naar de zin maken van de recreanten, dat is eigenlijk waarvoor de horeca op aarde is"*, lachte de eigenares.
Sinds de renovatie van zes jaar geleden, heeft de veldkeuken drie toiletten waarvan één een mindervalide toilet. De toiletten zijn open wanneer ook het restaurant geopend is. Deze drie voorzieningen is het minimale dat het restaurant moet bevatten om volgens de eisen van het bouwbesluit open te mogen blijven, zei de eigenares. Deze toiletten zijn tegen het monumentale pand, waarin het restaurant zich bevindt, aangebouwd. Het bouwen van deze toiletten bracht volgens haar wel veel gedoe met zich mee. Doordat hun pand een monument is, zitten er veel regels aan bouwmogelijkheden. Zo mochten de toiletten bijvoorbeeld niet meer dan 30 centimeter, de grond in worden gebouwd. Dit zouden de monumentale boomwortels van oud-Amelisweerd kunnen beschadigen. Want het hele bos is een natuurmonument.
Doordat de toiletten zich niet bevinden in het restaurant, worden de toiletten vaak beschouwd als een openbaar toilet in plaats van een opengesteld toilet dat eigendom is van het restaurant. Alle gebruikers van de toiletten moeten, doordat ze buiten zijn gelegen, over het terras van het restaurant

heen, om naar het toilet te komen. Sinds dat het zo druk is in het piekseizoen, komt het weleens voor dat er een rij ontstaat naar de wc's toe met de verschillende soorten recreanten. Deze rij gaat midden over het terras. Doordat deze recreanten vaak zwemmers zijn, staan ze ook nog eens te druipen in de rij. Daarnaast worden de toiletten door de zwemmers vaak gebruikt als omkleed hokje. Deze lange rij veroorzaakt veel ongemakken: de toiletgangers staan lang in de rij waaronder ook de bezoekers van restaurant onder vallen en de toiletten worden er door het veelvuldig gebruik niet netter op. Dit beide zorgt voor irritaties van beide groepen recreanten, hier wordt de sfeer vaak niet veel beter van. Naast de korte termijneffecten van de vele toilet bezoekers, heeft het voor ons ook gevolgen op lange termijn, benoemde Borggreve. Naast dat het toilet eerder vies worden en dus voor meer schoonmaak zorgen, zorgt het ook voor meer onderhoudskosten. Er gaat vaker een kraan of een wastafel kapot. Er zijn tussen de recreanten namelijk vaak kinderen die ook het toilet moeten gebruiken, soms gaan zij aan wastafels hangen waar ze eigenlijk net niet bij kunnen, met de gevolgen van dien. Al de kosten die de opengestelde toiletten maken, zijn voor de veldkeuken. De stayokay aan op landgoed Rhijnauwen heeft gelijke problemen, *"eigenlijk zijn we een beetje een badplaats geworden"* definieerde Borggreve, *"De toiletvoorzieningen zijn daar echt niet op berekend.".*

"*De sanitaire situatie van vorig jaar heeft de Veldkeuken wel veel geholpen*", vulde Borggreve aan. Door de aanwezigheid van de toiletwagen in Rhijnauwen, konden zij dagrecreanten doorverwijzen naar die toiletten. Die vijf minuten lopen via het jaagpad om bij de toiletten te komen, hadden de recreanten er vaak nog wel voor over. *"Dit haalde toch wel een beetje de discussie weg tussen de boze restaurant gangers, zwemmers en wandelaars.".* Wel, zei Borggreve erbij, dat de tijdelijke dixies minder ideaal waren dan de toiletwagen. "*De toiletwagen heeft namelijk een toegankelijkere uitstraling.*". De toiletwagen hielp daarnaast ook een beetje bij tegen de verstoring van de natuur. Net zoals hondenpoep, verstoord de mensenlucht van plas ook het wild. Want dat zit hier veel in de bossen: vossen, vogels en meer zoogdieren natuurlijk. Er zijn namelijk wel beruchte plekken in het natuurgebied, waar veel papier gevonden wordt. Voorbeelden zijn rondom de velden en verderop in het bos*, "waar je sluippaadjes ziet ontstaat waar mensen zich even terugtrekken",* merkt de eigenares op.

Ook noemde eigenaar van de Velkeuken, dat het nog grotere monument, het landhuis, ook geen toiletten heeft. Alleen een authentieke poepdoos, al is die natuurlijk niet voor dagelijks gebruik. Toch heeft dit pand wel een museumfunctie, de bezoekers hiervan moeten natuurlijk ook weleens naar het toilet. Die mogen natuurlijk wel gebruik maken van onze voorzieningen maar dit betekent wel dat we nog meer gebruikers van hun toiletten hebben.

De ideale oplossing zou voor de eigenares van de Veldkeuken natuurlijk een permanent gebouw zijn. Toch moet er bij zo'n toiletgebouw ervoor gezorgd worden dat het gebied niet als een evenementen terrein worden beschouwd. De uitstraling van zo'n toiletgebouw is dus van groot belang. Het kans dus zijn dat een gebouw een beetje ''verstopt' moet worden, wel vindbaar maar niet helemaal in het oog. De landgoederen zijn en blijven natuurlijk een natuurgebied. *"Maar,"* zei ze, *"ik zou al tevreden zijn met een terugkomende toiletwagen in het seizoen.".* Het zou wel kunnen dat, budgettair gezien, de eenmalige grotere investering, minder kosten met zich meebrengt, over de langere termijn genomen dan een terugkeerde toiletwagen. Toch is nu de ideale situatie dat er in

het zomerseizoen een toiletwagen zou komen, tegenover de fietsenstalling van oud-Amelisweerd. Daarnaast de toiletwagen die, net zoals vorig jaar, op de Rhijnweide stond. *"Dit zijn twee geode alternatieven, aangesloten op het riool die voor de drukke periode, veel mogelijkheden bieden."*, sloot Borggreve het gesprek af (Borggreve, 2022).

Conclusie

Aan de hand van dit interview kan er geconcludeerd worden dat een ondernemer op de landgoederen, Juliette Borggreve, sinds een aantal jaar overlast ervaart van de overbelasting van het gebruik van hun toiletvoorzieningen. Door het veelvuldig gebruik ontstaan er verschillende soorten overlast: lange wachtrijen, vieze toiletten en schade aan het toilet allemaal met als gevolg geïrriteerde recreanten en een toename van onderhoudskosten uit hun buidel. Ook overlast aan de natuur, bij het wildplassen van de grote groepen recreanten, is iets wat er vaak door hen gezien wordt. De ideale oplossing voor haar zou enerzijds een permanent toiletgebouw zijn die op een tactische plek en met een goede vormgeving is geplaatst, om zo niet de sfeer van het gebied als een evenemententerrein te creëren. Anderzijds biedt ook de jaarlijkse terugkomende toiletwagen veel mogelijkheden voor hen. Het probleem ligt niet in de winter maar alleen in de zomer. Een aanvulling van de situatie van 2021 zou zijn: een extra toiletwagen tegenover de fietsenstalling van oud-Amelisweerd, waar ook de veldkeuken is gelegen. De dixies hoeven zeker niet meer geplaatst te worden.

Het perspectief van de bezoekers aan landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen

Er zijn verschillende redenen om toiletvoorzieningen te plaatsen in natuur- en recreatiegebieden. Voor de natuur is het ten eerste belangrijk dat wildplassen, en daarmee de vervuiling de natuur door middel van wc-papier, wordt tegengegaan. Daarnaast is het gemak van de bezoeker een van de prioriteiten van een natuur- of recreatiegebied. Ook voor recreatie- en natuurgebied Amelisweerd en Rhijnauwen is dit een belangrijk onderwerp om bezoekers te blijven trekken. Om te kunnen peilen wat de mening van de bezoeker is, moet de bezoeker zelf worden betrokken. De vraag die beantwoord dient te worden om te onderzoeken wat de mening van de bezoeker van het gebied is, is: 'Welke mening heeft de gemiddelde bezoeker op toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen?'.

Om erachter te komen hoe er aan gemak van de bezoeker wordt voldaan op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, zijn de meningen van de bezoekers van het natuurgebied nodig. Een manier om bezoekers te benaderen en meningen van hen te verzamelen, is er gebruik gemaakt van een online enquête.

De vragen waarnaar is gestreefd om een antwoord op te vinden, zijn onderverdeeld in zes categorieën: de inventarisatie van het type bezoeker, een tevredenheidsgraad van het gebied, de

huidige sanitaire situatie, de eisen voor openbaar toilet en de vormgeving en plaats van het toilet. De volgende vragen zijn hiervoor opgesteld, gericht aan de bezoeker van het gebied:

- Wat is uw geslacht?
- Wat is uw leeftijd?
- Wat is de gemiddelde duur van uw bezoek aan het natuur-/recreatiegebied?
- Hoe tevreden bent u over dit natuur-/recreatiegebied?
- Hoe tevreden bent u over de kwaliteit en het aantal toiletvoorzieningen?
- Wat vindt u goed/slecht aan de toiletvoorzieningen?
- Vindt u dat er een tekort is aan toiletvoorzieningen?
- Wat is voor u een eis voor een openbaar toilet in een natuur-/recreatiegebied?
- Welke toiletvoorzieningen zou voor u voldoen in dit natuur-/recreatiegebied?
- Wat zou u over hebben voor een (schoon) toilet?
- Welke redenen heeft u voor een toiletbezoek?
- Waar zou u het liefst een toilet willen hebben in het natuur-/recreatiegebied?
- Heeft u nog opmerkingen of ideeën over openbare toiletvoorzieningen in die natuur-/recreatiegebied?

Vervolgens is het verspreiden van de enquête is gebeurd via het sociale mediakanaal Facebook, waarbij de link van de enquête op verschillende pagina's is gedeeld, namelijk op: de pagina van Landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen (Rhijnauwen, 2022) en op de pagina van 'Fortbijrijnauwen' (Kloosterman, 2022). Op deze manier hebben 55 bezoekers van het natuurgebied de enquête ingevuld. Dit betekent dat de trendlijn van de resultaten van de enquête als betrouwbaar kan worden genomen.
Het perspectief van de gemiddelde bezoeker van Amelisweerd is hiermee duidelijk geworden, waarbij er geconcludeerd is wat de mening is over de huidige sanitaire situatie op de landgoederen van Amelisweerd en Rhijnauwen. De volledige resultaten zijn weergeven in de toegevoegde bijlage nummer 5. Een aantal van de resultaten zijn verwoord.

Om een idee te krijgen van welke soort mensen de enquête invulden, is er met drie vragen gevraagd naar wat persoonlijke informatie: de leeftijd van de invuller, het geslacht van de invuller en de tijd dat de invuller gemiddeld besteed in het natuurgebied. De gegevens die hieruit zijn gekomen, zijn als volgt:

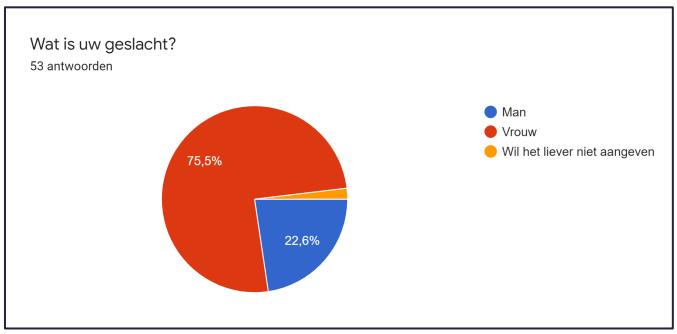

Afbeelding 16: geslacht

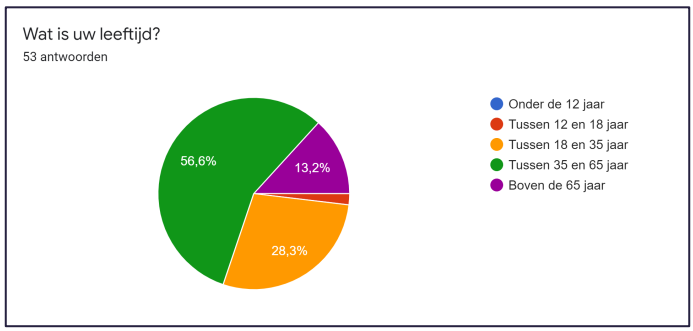

Afbeelding 17: leeftijd

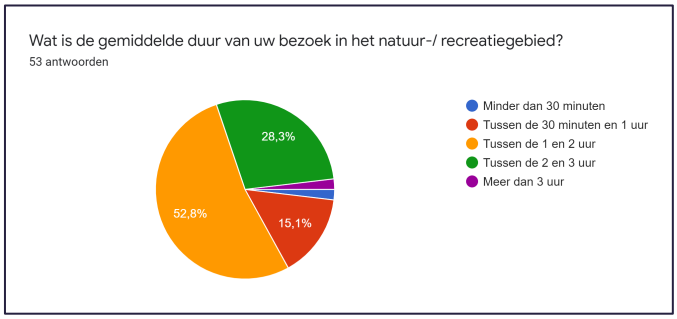

Afbeelding 18: duur van het bezoek

Vervolgens is er aan de bezoekers gevraagd een cijfer gegeven over hoe tevreden de bezoeker was over het gebied. Hieruit is de gemiddelde tevredenheid van de bezoekers vastgesteld. Dit kwam neer op een 8,5.
Daar tegenover is er aan de bezoekers gevraagd wat voor een cijfer zij zouden geven aan de toiletvoorzieningen. Hieruit blijk dat de gemiddelde tevredenheid van de toiletvoorzieningen neer kwam op een 4,1.

Daarnaast is er aan de bezoekers gevraagd of er opmerkingen waren over de aanwezige sanitaire voorzieningen. Uit 47 van 49 opmerkingen van de enquête invullers, wordt er benoemd dat de toiletvoorzieningen te weinig aanwezig zijn. Dit wordt bevestigd door de gegevens die zijn verzameld over de vraag 'vindt u dat er een tekort is aan toiletvoorzieningen?' Zoals in de onderstaande grafiek is weergegeven, vindt 91,8 procent van de mensen die de enquête hebben ingevuld, dat er een tekort is aan toiletvoorzieningen.
Verder worden er in de opmerkingen door verschillende personen benoemd dat de toiletten die er zijn, gesloten zijn als ook de horeca niet open is. Zij gaven aan dat deze voorzieningen daarom gesloten waren toen de horeca gesloten was door maatregelen omtrent het virus covid-19.

"Te weinig zeker tijdens de lockdown, toen was er niets"

Ook werden er opmerkingen besteed aan de status van de aanwezige toiletvoorzieningen, zoals de volgende:

"Alleen mogelijkheden om bij de horeca naar het toilet te gaan. Hier is het vaak druk en deze toiletten zijn vaak niet heel schoon door het vele gebruik"

Volgend op de algemene indruk van de toiletvoorzieningen, zijn er vragen besteed aan welke eisen de invullers zouden hebben voor een toiletvoorziening op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen. Op deze was er een mogelijkheid tot het invullen van meerdere keuzemogelijkheden en daarnaast was er de optie om de keuze aan te vullen met eigen eisen. De eisen de invullers het liefst zagen in een openbaar toilet, was met 73,7 procent een wasbak met stromend water. Het tweede belangrijkste eis van het openbare toilet was met 36,8 procent: gescheiden toilethokjes voor verschillende genders. Daarnaast zagen 31,6 procent graag de aanwezigheid van een mindervalide

toilet. Tot slot wilde ook 31,6 procent van de invullers dat er een prullenbak aanwezig zou zijn. Aan de bodem lag de optie: ‘een spiegel’. 7 procent zag deze optie als een eis voor een openbaar toilet.

De vormgeving van het toilet was volgens de invullers het liefst in de vorm van een toilethokje in een gebouw, dit was met 84,2 procent de koploper van de vraag ‘Welke toiletvoorziening zou voor u voldoen in dit natuur-/ recreatiegebied?’ Hier op volgende met 28,1 procent de keuze van een mobieltoilet. Een urinoir of plaspaal werden met beide minder dan 8 procent, het minste aangevinkt. Aanvullend zijn er een opmerking door verschillende invullers besteed aan de vormgeving van het toilet. Twee voorbeelden zijn hieronder weergeven.

“Laten aansluiten bij de omgeving. Iets met natuurlijke materialen.”

“Houd het simpel, maar wel goed en netjes”

Op de vraag ‘wat zou u over hebben voor een (schoon) toiletvoorziening werd, zoals te zien is in onderstaande tabel aangegeven dat meer dan de helft van de invullers een bijdrage van tussen de 50 cent en de één euro over hadden voor een (schoon) toiletvoorziening.

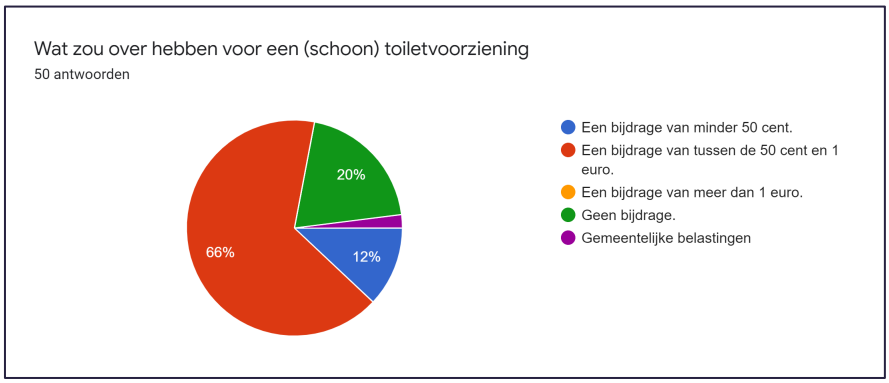

Afbeelding 19: bereidheid tot betaling per geldbedrag

Tot slot is er aan de invullers van de enquête gevraagd waar zij het liefst een toiletvoorziening zouden willen zien. Uit de resultaten blijkt dat de meeste mensen een combinatie van toiletvoorzieningen verspreid over het natuurgebied zien. Deze keuze werd met 56 procent, het meest aangevinkt. Hierop volgend heeft bijna de helft van de invullers (met 45,6 procent) gekozen voor de optie ‘op de parkeerplaats’. Hierop aanvullend zijn er door een aantal invullers opmerkingen gegeven over waar zij het toilet het liefst zouden willen hebben.

“Geen toiletten in het natuurgebied maar bij de recreatieplekken, waar 's zomers veel gezwommen wordt.”

“Niet direct naast de populaire plaatsen in verband met stankoverlast. Tenzij er wordt gekozen voor een natuurwagen waarbij er direct geurneutralisatie plaatsvindt

“Midden in de natuur lijkt me wat zonde. Tenzij het heel duurzaam gebouwd is.”

Conclusie

Uit de ingevulde enquête zijn een aantal conclusies te trekken over hoe de bezoekers aankijken tegen de sanitaire voorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen. Voordat de conclusie over de meningen kan worden bepaald is het belangrijk om te kijken naar de mensen die de enquête hebben ingevuld. Het grootste deel van de mensen (namelijk 69,8 procent) had een leeftijd van boven de 35 jaar. Dit betekent dat zij niet onder studenten en jongeren vallen. Zoals zowel landgoed coördinator Vastenhout als ondernemer Borggreve stelde, lag de doelgroep van de dagrecreanten onder de 35 jaar. De meeste mensen die het hebben ingevuld zijn dus waarschijnlijk wandelaars, fietsers of bezoekers aan de horeca.

Er kan op basis van de resultaten ten eerste worden gesteld dat de tevredenheid van de toiletvoorzieningen veel lager ligt dan de gemiddelden van de tevredenheid van het natuurgebied. Bij de vervolgvragen wordt er duidelijk dat ruim 9 op de 10 bezoekers van mening is dat er te weinig toiletvoorzieningen aanwezig zijn. Hieruit wordt het duidelijk dat de gemiddelde bezoeker, het tekort aan toiletvoorzieningen als een probleem ervaart.

Daarnaast wordt er gesteld dat een wasbak met stromend water en gescheiden toilethokjes van verschillende genders, als eis gezien voor een openbaar toilet door een groot deel van de bezoekers. Een prullenbak en een mindervalide toilet moet daarmee in overweging worden genomen. Uit de vraag voor de plaats van het toilet kan worden geconcludeerd dat er op meerdere plaatsten in het natuurgebied een toilet zal moeten komen volgens de bezoekers. Een populaire bestemmingen die uit dezelfde vraag is gebleken, is op een parkeerplaats van het natuurgebied. Opvallend bij deze enquête is daarnaast de opmerkingen die het hebben over de vormgeving van het toilet, meerderen hebben benoemd dat het toilet graag in de sfeer van het natuurgebied moet zijn en het liefst een groene uitstraling moet hebben.

WAT IS DE MENING VAN EEN PATIËNT MET EEN SPIJSVERTERINGSAANDOENING?

Achtergrond onderzoek

Er zijn ongeveer twee miljoen Nederlanders die dagelijks worstelen met schaamte, onmacht of angst door spijsverteringsaandoeningen (Onderzoek, sd). Tijdens de spijsvertering wordt vrijwel alles wat we eten en drinken afgebroken tot voedingsstoffen (Spijsvertering , sd). Als je spijsvertering uit balans is, kunnen er ziektes ontstaan. Deze problemen zitten dan in de spijsverteringsorganen, zoals de maag, darm of lever (De spijsvertering: waar gezondheid én ziekte begint, sd). Bekende spijsverteringsaandoeningen zijn het Prikkelbare Darm Syndroom (PDS), alvleesklierontsteking en de ziekte van Crohn (Spijsverteringsaandoeningen, sd).

Het Prikkelbare Darm Syndroom is een verstoring van het maag-darmkanaal. Deze chronische darmaandoening komt bij ongeveer 10% van de Nederlanders voor. De darmen geven verstoorde signalen aan de hersenen, en andersom. De meest voorkomende klachten zijn als volgt:

- Buikpijn
- Problemen met de ontlasting (verstopping en/of diarree)
- Overmatige winderigheid
- Opgezette buik en/of opgeblazen gevoel

(Prikkelbare Darm Syndroom (PDS), sd)

Een alvleesklierontsteking kan acuut of chronisch zijn. Bij een acute ontsteking is het tijdelijk, en bij een chronische ontsteking is de alvleesklier langdurig ontstoken of komt het steeds weer terug. De alvleesklier produceert alvleeskliersap dat helpt bij de spijsvertering en hormonen die de bloedsuiker regelen. Door ontstekingen kan de alvleesklier minder goed gaan functioneren. De meest voorkomende klachten en symptomen zijn als volgt:

- Buikpijn
- Diarree
- Gewichtsverlies en ondervoeding
- Psychische en sociale problemen

(Alvleesklierontsteking , sd)

Tot slot is de ziekte van Crohn een chronische ontstekingsziekte van de darm. Vaak is dit in de dikke darm, dunne darm en/of endeldarm, maar de ontsteking kan ook in de rest van het spijsverteringskanaal voorkomen. De meest voorkomende klachten zijn als volgt:

- Buikpijn
- Diarree
- Koorts
- Gewichtsverlies
- Vermoeidheid

(Ziekte van Crohn, sd)

De meest voorkomende klachten bij spijsverteringsaandoeningen zijn dus buikpijn en diarree. Diarree ontstaat doordat er niet genoeg vocht van de ontlasting wordt onttrokken door de dikke darm. Hierdoor gaat het te snel door de darm heen, met als gevolg een versnelde darmpassage. De ontlasting blijft hierdoor vloeibaar en dun. Iemand met diarree zal dus vaker naar het toilet moeten. Ook is het lastig om de ontlasting op te houden, en de aandrang is vaak plotseling (Diarre, sd). Kortom, een toilet in de buurt is essentieel voor patiënten met spijsverteringsaandoeningen.

Interview met patiënt

Om te onderzoeken wat de mening is van patiënten met een spijsverteringsaandoening, is er een interview afgenomen bij één zo'n patiënt. Dit interview is te vinden in bijlage 7. De patiënt is een 55 jarige man, die in provincie Utrecht woont. In het interview heeft hij aangegeven dat hij zijn aandoening als een belemmering ziet voor het bezoeken van natuur- en recreatiegebieden, doordat er te weinig toiletvoorzieningen aanwezig zijn. Hieronder is een overzicht van de resultaten van dit interview te zien.

Aandoening	Ziekte van Crohn
Klacht	Diarree
Gevolg	15 tot 25 keer per dag naar de wc
Maximale tijd zonder toiletvoorziening	2 uur
Maximale bijdrage voor toiletbezoek	2 euro
Belangrijkste eis toilet	Goede hygiëne

Tabel 2: overzicht interview patiënt

Conclusie

Uit het interview volgen de volgende eisen van de patiënt met een spijsverteringsaandoening:

- De aanwezigheid van wc's waarbij de grote van het gebied meespeelt in het aantal toiletten
- Gescheiden toilethokjes
- Een wasbak met zeep en stromend water
- Een hygiënische plaats
- Toiletvoorziening op de parkeerplaats

WELKE REGELS/EISEN GELDEN IN EEN NATUURGEBIED?

Om een oplossing te kunnen ontwikkelen moet er rekening gehouden worden met de eisen die een natuurgebied stelt. Dat kan door te kijken naar de wettelijke maar ook principiële wetten. Hiervoor is het regelgeving rondom bouwmogelijkheden binnen natuurgebieden en het plaatselijke natuurbeheer geraadpleegd.

Landgoed Amelisweerd, Rhijnauwen en de kromme rijn streek

Regels

Landgoederen oud-Amelisweerd, nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen vallen onder een rijksmonument. Het landgoed Rhijnauwen, gelegen aan de rand van Utrecht, maakt samen met de buitenplaatsen Oud- en Nieuw-Amelisweerd deel uit van een aaneengesloten groengebied met belangrijke landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve waarden. Deze gebieden worden beheerd door natuurmonumenten. Er zijn een aantal basisregels die gelden in dit cultureel erfgoed. Deze zijn benoemd in het Besluit Activiteit Leefomgeving bij algemene regels voor cultureel erfgoed (hoofdstuk 13).

1. **Regels gelden voor iedereen**
   De rijksregels voor rijksmonumenten gelden voor iedereen die iets wil doen dat impact kan hebben op een rijksmonument.
2. **Verbod op beschadiging/ vernieling of verwaarlozing en specifieke zorgplicht**
   Er heerst een algemeen verbod op vernieling of beschadiging van rijksmonumenten. Iedereen die een rijksmonumenten activiteit verricht, dient hierbij beschadiging of vernieling van het rijksmonument te voorkomen.
3. **Vergunningsplicht**
   Iedereen die iets wil doen binnen een rijksmonument dient een omgevingsvergunning aan te vragen. Dit geldt echter alleen voor permanente wijzigingen zoals het bouwen van een huis of het slopen daarvan. Tijdelijke toevoegingen vallen niet binnen deze wet. Een omgevingsvergunning wordt verleend door de gemeente van dat gebied. De gemeente mogen de omgevingsvergunning alleen verlenen als de initiatiefnemer voldoende rekening heeft gehouden met het belang van de monumentenzorg. Dit zijn uitgangspunten zoals:
   - Het voorkomen van ontsiering of beschadiging.
   - Het voorkomen van verplaatsing van het monument.
   - Het bevorderen van het gebruik van het monument, zo nodig door het wijzigen van het monument. Hierbij moet de initiatiefnemer rekening houden met de monumentale waarden.

(Rijksregels voor rijksmonumenten, 2015)

Natuurbeheer

Uit een interview met de plaatselijke landgoed coördinator van Rhijnauwen Martin Vastenhout blijkt dat er ook principiële regels gelden. Zo gaf hij aan dat een bouwen op open plaatsten niet gewenst is, aangezien dit het beeld van het uitzicht beïnvloed. Het liefst blijven voorzieningen uit het oog en/of worden ze geplaatst in de buurt van andere gebouwen. Op deze manier blijven de culturele waarden van het gebied in takt. De bepaling of de normen en waardes worden nageleefd, wordt op goed verstand gedaan. Hiervoor zijn geen vaste regels. Wel wordt er een duidelijke uitleg verwacht voor de locatie en vormgeving van de mogelijke activiteit (Vastenhout, Toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022).

Landgoed Haarzuilens

Regels

Landgoed Haarzuilens valt onder de Groot Groengebied. Dit is een gebied met bos, recreatie- en natuurterrein als eis stelt een tegenwicht te vormen tegen de drukke bedrijvigheid van de randstad. Het Landgoed Haarzuilens maakt in tegenstelling tot landgoederen oud-Amelisweerd, nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen geen deel uit van de rijksmonumenten met cultuurhistorische waarden. Wel zijn binnen het gebied kleine lokale rijksmonumenten te vinden die in particuliere handen zijn. De rijksregels voor rijksmonumenten zijn op het landgoed Haarzuilens dus niet van toepassing. (Koepelnotitie Haarzuilens, 2015). Wel blijft het gebied een natuurmonument waarin de flora en fauna wet van kracht is. Hierin gelden de volgende basisregels

1. Controleren soorten en Habitats
   Een flora- en fauna- activiteit kan nadelig zijn voor de natuurbescherming. Iemand die iets wil verrichten op een plek, moet controleren of er aanwijzingen zijn dat op die plek of in de buurt bepaalde soorten of habitats voorkomen. Tabel 3 geeft aan om welke soorten en habitats dit gaat.

Aanwezigheid van wat?	Toelichting
Vogels	Het gaat om een soort die in het wild leeft in Nederland en daar van nature voorkomt
Trekvogels	Het gaat om een soort die regelmatig in Nederland voorkomt
Dier- en plantensoorten	Het gaat om een soort die in het wild leeft in Nederland en daar van nature voorkomt
Dier- en plantensoorten	Het gaat om een soort die in het wild leeft in Nederland en daar van nature voorkomt
Belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats waar de genoemde dieren/planten leven	Het gaat niet om gebieden die geschikt zouden zijn als leefgebied maar waar de soort niet leeft. Zoals een grot die geschikt is voor vleermuizen maar waar ze niet leven. Of een wand waarop bepaalde muurplanten zouden kunnen groeien maar waar ze niet zijn.

Tabel 3: controleren van soorten en habitats vóór verrichten flora- en fauna-activiteit

2. **Nagaan of nadelige gevolgen voor dier- en plantensoorten uit te sluiten zijn**
   Als er aanwijzingen zijn dat de hiervoor genoemde soorten of habitats aanwezig zijn, dan is het verplicht om na te gaan of nadelige gevolgen voor die dieren of planten uit te sluiten zijn. Als nadelige gevolgen niet uit te sluiten zijn, moeten er preventieve maatregelen genomen worden.
3. **Omgevingsvergunning**
   Voor een flora- en fauna- activiteit geldt een vergunningsplicht. Bij het aanvragen ervan, geeft het rijk aan: welke beoordelingsregels gelden, welke voorschriften in de omgevingsvergunning moeten staan en wie het bevoegd gezag is.

(Rijksregels flora- en fauna-activiteit, 2015)

Conclusie

Landgoederen oud-Amelisweerd, nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen vallen onder de rijksmonumenten, waar er zowel een flora-en faunawet als een rijksmonumentenwet heerst. Hiervoor gelden verschillende regels om de natuur maar ook de culturele waarden te beschermen. Haarzuilens kent enkel een flora- en faunawet, omdat dit landgoed niet tot de rijksmonumenten behoort. Voor beide natuur-en recreatiegebieden is een omgevingsvergunning nodig voor de bouw van permanente voorzieningen.

WELKE VORMGEVING VAN TOILET IS PASSEND?

Om te bepalen welke algemene vormgeving past binnen een natuurgebied is et onderzoeksrapport Het Tiptop Toilet (2022) geraadpleegd. Vanuit onderzoek blijkt dat de eisen die aan een openbaar toilet gesteld worden erop doelen dat het gebruiksgemak en de gebruiksvriendelijkheid van de bezoeker gegarandeerd wordt. Sensaties als geur, kleur en geluid zijn aspecten die neutraal moeten zijn in een toilet. Daarnaast zijn er heel wat eisen waaraan een toilet moet voldoen volgens het bouwbesluit, voorbeelden zijn de aanwezigheid van een deur. Ook de afmetingen van de toiletruimte zijn opgesteld in dit bouwbesluit. Voor de bouw van het toilet zijn er verscheidene materialen mogelijk. Uit het onderzoek blijkt dat het materiaal dat de gewenste eigenschappen heeft: vandalismebestendig, gemakkelijk te reinigen en schoon ogend, is roestvaststaal. Het is tot slot niet onbelangrijk dat niemand buitengesloten mag worden door de afwezigheid van het toilet. Dit houdt in dat een openbaar of opengesteld toilet een normaal iets zou moeten zijn in de openbare ruimte. Daarnaast mogen er ook geen 'type' mensen buitengesloten mogen worden. Dit geldt voor baby's, transpersonen, mindervaliden, vrouwen en ieder ander. Aanpassingen als een verschoningstafel, toiletbeugels en een genderneutrale wc zijn daarom eisen die meegenomen moeten worden in het ontwerp van een toilet.

Stappenplan 'Het tiptop toilet'

Het onderzoek veronderstelde dat de wereld al heel wat soorten toiletten kent. Echter is er uit het onderzoek ook gebleken dat verscheidende bestaande, zoals een wormentoilet die de ontlasting van de mensen composteert, niet in elke situatie ideaal zou zijn. Daarom kan er ook geconcludeerd worden dat elke situatie een uniek plan voor een openbaar toilet zal moeten worden opgesteld. Om in beeld te krijgen hoe een optimaal openbaar toilet gerealiseerd moet worden, is er onderstaand, een stappenplan opgesteld die aangeeft hoe er keuzes gemaakt moeten worden voor een openbaar toilet. Zie afbeelding 20. Aspecten als: de plaats, de doelgroep en de begroting, zijn onderwerpen die per situatie kunnen verschillen. Zo kent landgoed Rhijnauwen in de zomermaanden een doelgroep die van de wateren en ligweide gebruik maken, terwijl bij landgoed Haarzuilens vooral wandelaars het hele jaar door gebruik maken van het gebied. Beiden doelgroepen hebben verschillende behoefden aan een toiletvoorziening (Vastenhout, Toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022). Dit stappenplan is dus een hulpmiddel om per situatie een plan te maken voor het ideale openbare toilet voor de desbetreffende situatie. Het stappenplan is opgebouwd vanaf de aspecten die als het belangrijkst worden gezien. (Kramers, Waitz, & Kloosterman, Het TipTop Toilet, 2022)

Stappenplan voor de realisering van een openbaar toilet:

1) Plaatsbepaling van het toilet waar er een belang is voor de aanwezigheid van het toilet. Hierbij wordt er duidelijk wie er verantwoordelijk is voor het toilet.
2) Vastellen van het budget van het openbaar toilet.
3) Bepaling van de doelgroep.
4) Vaststellen manieren voor toegankelijkheid voor de gebruiker van het openbaar toilet.
5) Bepaling van hygiënemaatregelen zoals onderhoudssystemen.
6) Vaststelling van de wijze van vormgeving van het toilet.
7) Besluiten van duurzaamheidsmaatregelen voor de bouw van het toilet.

Afbeelding 20: stappenplan realisering openbaar toilet

Er hangen natuurlijk kosten aan een toilet. Uit het onderzoek is gebleken dat de kosten onder te verdelen zijn in de eenmalige en de kosten die er per tijdeenheid bijkomen. Voorbeelden van eenmalige kosten zijn: de kosten van het type toilet, de plaatsing van het toilet en vergunningen. Per toilet en plaats van het toilet, zijn deze kosten verschillend. Zo kan er onderscheid worden gemaakt in zelfreinigende toiletten (40.000 euro - 90.000 euro) en niet-zelfreinigende toiletten (30.000 euro - 80.000 euro). Bijkomende kosten zijn: de rioleringskosten, de kosten van het elektriciteit en de onderhoud en schoonmaak kosten. Ook deze kosten kunnen verschillen. Zo zorgt de zelfreinigende functie van een toilet voor de vermindering van de schoonmaak kosten. Ook zijn er bedrijven zoals 'Sanitronics' en 'the PopUp toilet Company' die toiletgebouwen leasen waarbij het bedrijf voor het onderhoud en de schoonmaak van het toilet zorgt. Daarnaast kan er aan de gebruiker van het toilet worden gevraagd om een bijdrage te geven. Deze bijdrage zal echter nooit opwegen tegen de kosten die het toilet maakt.

Mobiele toiletwagen

Naast een toiletgebouw, kunnen ook mobiele toiletten mogelijkheden bieden om aan de behoefte van bezoekers te voldoen. Zoals al benoemd is, heeft dit bijvoorbeeld al oplossingen opgeleverd voor landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen (Vastenhout, Toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022). Mobiele toiletten komen in verschillende vormen voor. Voorbeelden zijn een dixi, plaspaal of een mobiele toiletwagen.

Een toiletwagen is bijvoorbeeld een voorziening dat tijdelijk gehuurd kan worden voor bijvoorbeeld evenementen. De naam 'toiletwagen' noemt eigenlijk al zijn definitie: een toiletvoorziening op wielen met een trekhaak waarmee hij vervoerd kan worden. Dit is een relatief 'nette' tijdelijke oplossing als het vergeleken wordt met bijvoorbeeld een dixi. (Koppe, 2022). De mobiele toiletten komen in verschillende maten voor en worden door verscheidene bedrijven aangeboden. Verschillen in vormen kunnen zijn: wel of geen gescheiden toiletten, het aantal toiletten en

afbeelding 21 mobiel toilet

aanwezigheid van urinoirs. Een voorbeeld van een toiletwagen is een toiletwagen van Alpaverhuur (afbeelding 21): dit is een toiletwagen bestaande uit drie damestoiletten, een herentoilet, drie urinoirs en twee wastafels.

Het kostenplaatje wordt gebaseerd zoals deze is opgesteld in het onderzoek van 'Het TipTop toilet' (2022). Hierbij worden de eenmalige investeringen zoals vergunningen en plaatsing, geschieden van regelmatige uitgaven aan het toilet zoals onderhoudskosten en schoonmaak kosten (Kramers, Waitz, & Kloosterman, Enquête over toiletvoorziening op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022).

De eenmalige prijs voor deze uitgave is in het geval van de mobiele toiletwagen van 'Alphaverhuur', 325 euro per midweek of per weekend. Dit betekent dat als de toiletwagen in een zomerseizoen geplaatst wordt (van mei tot en met oktober), zijn dit ongeveer 52 halve weken (AlphaVerhuur, 2021). Waarbij er dus gerekend moet worden van een bedrag van 16.900 euro. Voor een mobiel toiletwagen is er geen vergunning nodig (Vastenhout, Toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022).

Voor de geldt dat het mobiele toilet moet worden aangesloten op een waterkraan, een stroompunt en een afvoerput voor de riolering. De kosten die bij het gebruik hiervan gemaakt zullen worden, zullen overeenkomen met die van een permanent toiletgebouw met dezelfde voorzieningen. De schoonmaak van het toilet zal moeten worden gedaan door het beheer van het terrein. In een hoogseizoen gebeurt dit, zoals eerder genoemd, dagelijks. Waarbij er bij een gemiddeld uurloon van 30 euro per dag voor de kosten van het toilet bij komen. Dit komt neer op een prijs van ongeveer 5500 euro bij komen (Groenendaal Facilitair B.V., 2020). De onvoorziene kosten voor het aantal voorzieningen als wc-papier en zeep komen hier nog bij. Daarnaast zijn ook de onderhoudskosten van het mobiele toilet niet te voorspellen.

HOE KAN DIT ONDERZOEK DE POLITIEK AANSPREKEN?

De politiek zou kunnen worden aangesproken op meerdere manieren. Zo zou er een politieke vraag kunnen worden gesteld aan een Kamerlid, fractie, commissie, ministerie of minister/staatssecretaris via de Tweede Kamer site. Ook zou er een brief kunnen worden gestuurd naar het postadres van de Tweede Kamer. Daarnaast zou er nog een petitie kunnen worden opgesteld of worden gedemonstreerd (Contact met Tweede Kamerleden, sd).

Elk raadslid kan een voorstel voor een motie indienen. Een motie is een uitspraak over een bepaald onderwerp, meestal is het een opdracht of een verzoek. Het bestaat uit twee delen. Het eerste deel bevat argumenten of achtergrond van de uitspraak, dit zorgt voor een onderbouwing. Het tweede deel is de uitspraak of het verzoek zelf. Nadat een motie is ingediend wordt erover gestemd. Wanneer meer dan de helft van de leden 'voor' stemt, is de motie aangenomen (Motie, sd). Een voorstel voor een motie zou dus ook naar een raads- of Kamerlid kunnen worden gestuurd via de mail of naar een postadres. Hieronder is een standaardmodel van een motie weergeven (Handboek motie, sd).

Naam Partij(en) en/of partijlogo's.

Motie

De raad van [invullen], in vergadering bijeen op [vermeld de datum]

*Overwegende dat
en/of
Constaterende dat
en/of
Van oordeel zijnde dat
en/of
Van mening zijnde dat
en/of
Kennis genomen hebbende van

[bij deze formuleringen worden de feiten en de mening van de indiener(s) weergegeven, die tot de motie hebben geleid]

*• Constateert dat
en/of
• Spreekt uit dat
en/of
• Is van mening dat
en/of

• Besluit dat

en/of +

• Verzoekt het college

of

• Draagt het college op

of

• Roept het college op

of

• Dringt er bij het college op aan

[bij deze formuleringen wordt het oordeel, de wens of het verzoek uitgesproken]

en gaat over tot de orde van de dag.

Ondertekenaar(s) van de motie:

Namens de fractie van … , [invullen indien de motie namens de fractie wordt ingediend]

…… [naam indiener]

* *Gebruiken wat van toepassing is*

PROGRAMMA VAN EISEN

Met behulp van de gesprekken van verscheidene personen en daarnaast de resultaten van de enquête, is er een overzicht ontstaan van de eisen en behoeften vanuit verschillende perspectieven benaderd. Deze zijn in de onderstaande tabel ingedeeld waarbij de opgestelde eisen aan de linkerkant zijn genoteerd en aan de rechterkant van de tabel is met kleuren weergegeven voor wie deze eis geldt. De kleur groen houdt in dat de desbetreffende personen, deze eis voor het gebied/gebieden hebben. De kleur oranje betekent dat het de persoon of instantie openstaat voor deze mogelijkheid van het toilet. Zijn de vakjes niet ingekleurd, dan betekend dat dat de persoon of instantie zich niet heeft uitgesproken over dit onderwerp. De eisen met twee of meer groen ingekleurde hokjes worden als de 'top' eisen beschouwd voor het gebied/ de gebieden en zijn per gebied weergeven in tabel 5.

Tabel 5 Programma van eisen

	Landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen			Landgoed Haarzuilens			Algemeen			
Eisen	Bezoekers	Beheerder	Ondernemer	Bezoekers	Beheerder	Ondernemer	De toiletalliantie	Provincie Utrecht	Patiënt met spijsverterings-aandoening	De PV
De aanwezigheid van een openbaar toilet	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Locatie parkeerplaats	X	X	X	X			X		X	
Locatie horeca	X	X	X	X			X	X	X	
Locatie op wandelroutes	X			X		X	X		~	
Beschikbaar voor alle geslachten				X			X			X
Duidelijke aangegeven van bordjes			X	X						
Schoon/netjes toilet	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Hygiënische plek	X	X	X	X		X	X	X	X	X

Een wasbak met stromend water	X		X						X	X
Gescheiden toilethokjes	X	X	X	X						
Een mindervalide toilet	X		X					X	X	X
Een prullenbak	X			X		X				X
Verminderen lasten van privaat toilet		X	X			X		X		
Tegen gaan van overlast in de natuur	X	X	X	X			X	X		X
Een passende uitstraling	X	X	X	X			X	X	X	X
Financiële haalbaarheid		X					X	X		X
Beheer/onderhoud lasten in kaart gebracht		X	X				X	X		
Signaal naar de politiek		X				X	X	X		
Terugkomende tijdelijke toiletwagen		~	X							
Opening van openbaar toilet, alleen in het piekseizoen		X	X			X				
Betaald openbaar toilet	~	X		X				~	~	X
Afname van gêne om naar een opengesteld toilet te gaan zonder iets te nuttigen		X	X							
Om de 5 km een toiletvoorziening voor wandelaars				X			X	X	X	

Om de 25 km een toiletvoorziening voor fietsers							X	X	X	

Tabel 4: programma van eisen

Eisen voor landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen	Eisen voor landgoed Haarzuilens	Eisen voor natuur- en recreatiegebieden in de Provincie Utrecht
- De aanwezigheid van een openbaar toilet - De locatie van een toiletvoorziening op een parkeerplaats - De locatie van een toiletvoorziening in de horeca - Een schoon/netjes toilet - Een hygiënisch toilet - Een wasbak met stromend water - Gescheiden toilethokjes - Een mindervalide toilet - Verminderen van de lasten van een privaat toilet - Het tegengaan van overlast in de natuur - Financiële haalbaarheid - Beheer/onderhoud lasten in kaart gebracht - Terugkomende tijdelijke toilet - Opening van het toilet van het toilet in het piekseizoen - Afname van taboe om een opengesteld toilet te bezoeken	- De aanwezigheid van een openbaar toilet - De locatie van een toiletvoorziening op de wandelroutes - De locatie van een toiletvoorziening op een parkeerplaats - Een schoon/netjes toilet - Een hygiënisch toilet - Een prullenbak	- De aanwezigheid van een openbaar toilet - De locatie van een toiletvoorziening op een parkeerplaats - Locatie van een toiletvoorziening in de horeca - Beschikbaar voor alle genders - Een schoon/netjes toilet - Een hygiënisch toilet - Een wasbak met stromend water - De aanwezigheid van een mindervalide toilet - Verminderen van de lasten van het privaat toilet - Tegengaan van overlast in de natuur - Een passende uitstraling - Financiële haalbaarheid - Beheer/onderhoud in kaart gebracht - Signaal naar de politiek - Om de vijf kilometer een toiletvoorziening voor wandelaars - Om de 25 kilomater een toiletvoorziening voor fietsers

Tabel 5: programma van eisen

DE EINDAVDIEZEN

Advies voor landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen

Landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen vallen onder de Gemeente Utrecht en worden ook beheerd door de Gemeente Utrecht. Uit het onderzoek blijkt dat in het piekseizoen (mei tot en met oktober), het natuurgebied drukbevolkt is door verschillende soorten recreanten, dit zijn: de wandelaars en fietsers, de bezoekers aan de horeca en de dagrecreanten. De reden dat het zomers druk is, valt met name toe te schrijven aan de laatste categorie recreanten: de dagrecreanten. De plaatsen waar deze dagrecreanten voornamelijk begeven zijn weergeven in de schets van de huidige situatie (afbeelding 15). Door deze twee vastgestelde feiten valt het te beargumenteren dat de gemarkeerde gebieden, vallen onder drukke parken van de gemeente Utrecht. Het streven van zowel de Gemeente Utrecht, als van de toiletalliantie is dat er in dit geval toiletten worden geplaatst om de 500 meter. Omdat de drukke periode van het jaar zeer over het algemeen zeer tegengesteld is aan de rustige periode van het jaar (van november tot en met april), geldt dit advies vooral voor de maanden van de piek. De overige gebieden zijn minder drukbezocht en kunnen worden beschouwd als een natuurgebied volgens de toiletalliantie, waarvoor geldt dat er elke vijf kilometer een toilet moet komen te staan. De opengestelde toiletvoorzieningen voldoen aan deze normen.

Er zijn twee verschillende adviezen die opgesteld worden om het probleem van het tekort aan toiletvoorzieningen voor de dagrecreanten te verhelpen.

1. **Twee jaarlijks terugkomende mobiele toiletwagens**. Een van deze wordt geplaatst op de recreatieweide van Rhijnauwen, zoals dit ook het geval was in de zomer van 2021. Dit voldoet namelijk aan de eisen voor de beheerder, de ondernemer en zoals Borggreve en Vastenhout aangaven beviel, dit ook de dagrecreanten. De tweede mobiele toiletwagen zal geplaatst worden tegenover de fiets parkeerplaats van oud-Amelisweerd. Beide worden in het zicht geplaatst van de bezoekers zodat deze eerst deze toiletvoorziening zullen overwegen voordat ze de toiletvoorzieningen van de horeca raadplegen. Deze oplossing voldoet aan de zowel de eisen van de bezoekers, ondernemer, de beheerder, de toiletalliantie en de patiënt met spijsverteringsaandoening. De toiletvoorzieningen zijn aangesloten op de riolering van de gemeente Utrecht en zullen ook bekostigd moeten worden vanuit de Gemeente Utrecht. De schatting van de gezamenlijke kosten van deze toiletten bedraagt per piekseizoen 40.000 euro. Na zonsondergang worden de toiletvoorzieningen gesloten.

2. **Een toiletgebouw op landgoed Rhijnauwen.** Dit toiletgebouw zal gelegen zijn aan de westzijde van de tennisvelden (afbeelding 22) en zal vier genderneutrale toiletten bevatten waarvan één mindervalide toilet. Door deze locatie te gebruiken, zal het toiletgebouw niet opvallend zijn opgesteld zodat het niet de blik van de natuur verstoord en daarnaast zal het niet een sfeer van een evenemententerrein veroorzaken. Het gebied waar het toiletgebouw

geplaatst wordt, grenst namelijk niet aan het water en heeft geen open veld waardoor deze plek niet de eerste keuze van de picknickers en de zwemmers is. Daarnaast is het ongeveer gelegen tussen de twee drukstbezochte landgoederen, Rhijnauwen en oud-Amelisweerd. Het is namelijk ongeveer 450 meter lopen vanaf de veldkeuken en 350 meter vanaf het theehuis Rhijnauwen. Hiermee zijn de eerste drie stappen van het stappenplan bepaald. De reiniging van het toilet zal door middel van zelfreiniging gebeuren, dit zorgt voor de afname van schoonmaakkosten. Daarnaast zal er op het toiletgebouw een betaalmiddel komen te zitten voor zowel losgeld als voor pinnen. Dit zal 50 cent bedragen, dit is minder dan dat de bezoekers maximaal voor het toilet willen besteden. Deze kosten hebben verschillende redenen: ten eerste bleek uit het onderzoek dat niemand tegen een bijdrage opzag zolang dit niet meer dan een euro bedroeg. Daarnaast zal dit ervoor zorgen dat mensen bewust zijn met hun gebruik van het toilet, zoals uit het onderzoek 'het TipTop Toilet' (2022) is gekomen. Ook zullen de toiletten een drempel hebben zodat deze niet frequent als kleedruimtes worden gebruikt. Ten slotte levert het een kleine vergoeding voor de kosten die de gemeente Utrecht maakt. De kosten die dit toiletgebouw met zich zal meebrengen zijn rond de 50.000 euro voor de zelfreinigende toiletunit zoals het voorbeeld van 'the automatic sanitronic'. Waarbij er kosten bij komen voor de plaatsing van het gebouw.

Drie van de vier toiletten in het toiletgebouw zullen geopend zijn in het hoogseizoen doordat het toilet met name een oplossing is voor de dagrecreanten die in grote getallen in de zomer voorkomen. In dit seizoen komen er daarnaast camera's te hangen aan het gebouw die ervoor moeten zorgen dat er geen schade aan het toilet wordt verricht.

Afbeelding 22: locatie nieuwe toiletten

Voordelen en nadelen

Aan de twee verschillende adviezen hangen zowel voor- als nadelen. De nadelen van de twee jaarlijks terugkomende mobiele toiletten zijn dat de mobiele toiletwagen voor een sfeer en uitstraling van een evenemententerrein kan zorgen. Dit gaat tegen de eisen in van een groene vormgeving van het toilet, aangegeven door de bezoekers, het beheer en de ondernemer van dit gebied. Uit het onderzoek blijkt dat de toiletwagen voornamelijk wordt gebruikt door festivals en evenementen. Dit kan ervoor zorgen dat de bezoekers het terrein als een evenementen terrein zullen gaan zien in plaats van een natuurgebied. Op het moment dat de dagrecreanten de landgoederen als een evenementen terrein zullen beschouwen, zullen ze ook gaan handelen zoals op een festival, zoals ondernemer Borggreve benoemde. Een gevolg hiervan kan zijn, dat mensen meer afval meenemen en minder afval opruimen en weer mee terug nemen. Ook speelt het mee dat de mobiele toiletwagen niet voldoet aan de eisen van een ideaal toilet zoals is onderzocht in het 'TipTop Toilet' (2020). Deze toiletten bevatten bijvoorbeeld niet een verschoningstafel voor kinderen. Daarnaast komt de investering van 40.000 euro, deze zal elk piekseizoen ongeveer hetzelfde zijn. Daar tegenover staat dat het mobiele toilet geen vergunning nodig heeft om geplaatst te worden. Het is dus een makkelijke tijdelijke oplossing waarbij het erfgoed en het monumentale gebied niet wordt verstoord door de bouw.

De nadelen van het permanente gebouw ligt aan de vergunningen, er zal bij de gemeente Bunnik om een omgevingsvergunning gevraagd moeten worden. Daarnaast zullen de verschillende regelgevingen van het monumententerrein in acht moeten worden genomen. Zo mag er niet dieper dan 30 centimeter de grond in worden gebouwd in verband met de beschadiging van de bomen. Daarnaast is de eenmalige investering van het toiletgebouw duurder dan voor een mobiele toiletwagen. Daarbij geldt wel dat de schoonmaakt kosten door de zelfreinigende functie zeer teruglopen en dat de onderhoudskosten door het gebruik van roestvast staal en de aanwezige camera's, zal terug worden gedrongen.

Advies voor de dagrecreanten

Het probleem bij de overige twee categorieën recreanten ligt ook voornamelijk in de periode van het zomerseizoen doordat de opengestelde toiletten op dat moment overbevolkt worden en niet meer voldoen aan hun behoeften. In het zomerseizoen zal ook dit probleem worden opgelost door de twee voorgaande adviezen. Het probleem in het winterseizoen ligt zoals landgoed coördinator Vastenhout noemt, bij de sociale druk om wel naar het opengestelde toilet van de horeca te gaan zonder iets te nuttigen. Daarnaast zal het ene openbare toilet voldoen aan de behoeften van de wandelaars en fietsers als de horeca gesloten is. Dit voorkomt de overlast van het wildplassen. Daarnaast zijn er adviezen opgesteld om ook aan de behoeften van de wandelaars en fietsers te voldoen:

1. **De bewegwijzering van toiletten.** Door op de kaarten van Ameliseerd en de wegwijzerpalen, een openbaar of opengesteld toilet icoontje te zetten, zal de aanwezigheid van toiletten duidelijker zijn voor deze recreanten. Door dit advies na te leven, zal er aan de eis voldoen van deze type recreanten voor de 'aanwezigheid van een openbaar/opengesteld toilet'. Met de bewegwijzering bordjes worden zowel de wegwijzerpalen bedoelt als de borden met de kaart van Amelisweerd. Het logo dat hiervoor gebruikt zal worden is te zien onder het kopje 'algemeen advies voor natuur- en recreatiegebieden in de Provincie Utrecht'. Hiervoor zal er gebruik worden gemaakt van stickers die de bijpassende iconen van opengestelde toiletten bevatten. De wegwijzers zullen de recreanten wijzen naar de volgende horeca: Theehuis Rhijnauwen, stayokay Bunnik, De veldkeuken en restaurant het Oude Tolhuys. Omdat de bezoekers aan hebben gegeven, bereid te zijn een bijdrage te leveren aan een schoon toilet, kan in overleg door de ondernemers worden besloten of dit ook voor hun toiletten zal gelden.
2. **De opengestelde toiletten moeten worden aangemeld bij de HogeNood app.** Op deze manier zullen bezoekers van het gebied eerder gebruik maken van deze toiletten waardoor het wildplassen en dus de overlast wordt tegengegaan, dit is vanuit alle partijen als eis gesteld (op uitzondering van de patiënt met de spijsvertering aandoening). Daarnaast zal het taboe van niet naar een toilet van de horeca durven te gaan zonder iets te nuttigen, deels worden tegengegaan. Het aanmelden van de opengestelde toiletten van de horeca zal bereikt moeten worden in overleg met de ondernemers van de horeca. Waarbij zij zichzelf aanmelden op de app. Hierbij moeten zij aangewezen worden van de baten van het openstellen van de toiletten zoals is opgesteld in het onderzoek van 'het TipTop toilet' 2020.

Met behulp van de vier bovenstaande adviezen, zal er worden voldaan aan de behoeftes van de bezoekers van het gebied, wordt de vervuiling van de natuur tegengegaan en zal het natuurgebied gastvrijheid uitstralen die de Gemeente Utrecht streeft, uit te stalen.

Advies voor landgoed Haarzuilens

De wandelroute om landgoed Haarzuilens heen is elf kilometer lang, en duurt gemiddeld drie uur en 40 minuten om te bewandelen. Het landgoed heeft in totaal acht opgestelde toiletten, waarvan zes behoren tot horeca. Uit het programma van eisen blijkt dat bezoekers van het landgoed vinden dat er toiletvoorzieningen moeten komen op de wandelroute.

Uit het onderzoek wordt de provincie Utrecht het volgende geadviseerd:

1. Geen plaatsing van permanente toiletvoorzieningen op de wandelroutes.

- Norm toiletalliantie:
  Een norm van de toiletalliantie is dat in provincie Utrecht langs een wandelroute om de vijf kilometer een toilet aanwezig moet zijn. De route is elk kilometer lang. Dit betekent dat er twee of drie toiletten langs de route moeten zijn, wat het geval is. De afstand tussen het beginpunt, waar een toilet aanwezig is, en de volgende toiletmogelijkheid is ongeveer 2,5 kilometer. De afstand vanaf deze voorziening naar de volgende is dan ongeveer 4,8 kilometer. Daarna is de afstand tot het beginpunt, en dus weer een toiletvoorziening, ongeveer 3,7 kilometer. Alle toiletvoorzieningen liggen dus met een afstand van minder dan vijf kilometer van elkaar af, waardoor deze norm goed is gehandhaafd.
- Patiënt met spijsverteringsaandoening:
  De patiënt met een spijsverteringsaandoening gaf aan niet langer dan twee uur zonder toilet te kunnen. Er wordt ervan uitgegaan dat de gemiddelde wandelsnelheid 3 kilometer per uur is (het duurt gemiddeld drie uur en 40 minuten om de elf kilometer route te bewandelen). De tijd die het kost om van het beginpunt, waar een toilet aanwezig is, naar de volgende toiletmogelijkheid te lopen is ongeveer 50 minuten. Het duurt ongeveer één uur en vijftien minuten om vanaf deze voorziening naar de volgende te lopen. Daarna duurt het nog ongeveer 1 uur en 35 minuten om weer bij het beginpunt te komen. Alle toiletvoorzieningen liggen dus met een tijd van minder dan twee uur van elkaar af, waardoor deze eis ook uit dit perspectief goed wordt gehandhaafd.
- Regelgeving:
  In landgoed Haarzuilens geldt de flora en fauna wet. Dit betekent dat er moet worden nagegaan of het plaatsen van een toiletvoorziening zou zorgen voor nadelige gevolgen voor dieren of planten. Aangezien het landgoed een natuurgebied is, zal het lastig zijn om toiletten op de wandelpaden te plaatsen. Volgens de twee eerder genoemde redenen is het plaatsen van een toiletvoorziening op de wandelroute overbodig vanuit dit perspectief.

2. Plaatsing van een mobiele toiletwagen op de parkeerplaats bij het restaurant Wielrevelt in het zomerseizoen.

- Restaurant Wielrevelt:
  Een medewerkster van restaurant Wielrevelt heeft aangegeven overlast te ervaren in de zomer. Er zijn dan namelijk meer bezoekers die gebruik maken van de toiletten. Dit betekent dat er toch niet genoeg toiletten aanwezig zijn, De twee toiletten, die bij het restaurant en op het erf, worden beide onderhouden door medewerkers van het restaurant. Er wordt geadviseerd deze toiletwagen te laten onderhouden door Natuurmonumenten, zodat het restaurant niet meer hoeft te onderhouden. Hierdoor is de openingstijd ook langer, aangezien het niet verbonden is aan het restaurant. Dit maakt het dan een openbaar toilet, in plaats van een opengestelde. De schatting van de gezamenlijke kosten van deze toilet bedraagt per seizoen 20.000 euro.
- Norm toiletalliantie:
  Een norm van de toiletalliantie is dat in provincie Utrecht op elke parkeerplaats bij een natuur- of recreatiegebied een openbaar toilet aanwezig moet zijn. Aangezien er twee toiletten in de buurt van de parkeerplaats zitten zou dit in eerste instantie niet nodig zijn. Echter wordt er wel op deze norm geattendeerd voor tijdens het zomerseizoen, voor zowel het belang van restaurant Wielrevelt als voor de bezoekers.
- Mening bezoekers en patiënt met spijsverteringsaandoening:
  Uit het programma van eisen blijkt dat zowel bezoekers van het landgoed als de patiënt met spijsverteringsaandoening aangeven toiletten op parkeerplaatsen te willen. Door de hierboven genoemde redenen wordt dit dus alleen geadviseerd tijdens de drukste periode.
- Regelgeving:
  Voor een mobiele toiletwagen is er geen vergunning nodig, aangezien het er geen sprake is van een permanente aantasting. Dit bespaart tijd en moeite voor het aanvragen van een vergunning. Het is dus makkelijker om te plaatsen, dan bijvoorbeeld een permanent toiletgebouw.

3. Betere aantoning van de aanwezigheid van de toiletvoorzieningen.

De reden hiervoor is dat veel bezoekers van het landgoed hadden aangegeven niet te weten waar ze naar het toilet zouden kunnen gaan. Dit kan gedaan worden door ten eerste het opengestelde toilet bij kasteel de Haar aan te geven met een bord. Op dit bord staat dan een logo, waaruit duidelijk valt te blijken dat het een opengesteld toilet is. Dit logo is te vinden onder het subkopje 'Algemeen advies voor Utrechtse natuur- en recreatiegebieden'.

Daarnaast wordt geadviseerd dat ook bij alle zes restaurants beter wordt aangetoond dat er een toiletvoorziening aanwezig is. Dit kan gedaan worden door een poster op te hangen of een bord te plaatsen waaruit dit valt te blijken. Ook moeten de restaurants erop worden geattendeerd zich aan te melden bij de HogeNood app. Op dit moment staat namelijk alleen het toilet bij het kasteel in de app.

Als laatste kan het worden verbeterd door alle toiletvoorzieningen in de online kaart van de route aan te geven. Deze kaart kan, samen met bijbehorende informatie, worden gedownload op de natuurmonumenten site. Er wordt dus geadviseerd om op deze kaart toilet icoontjes bij de toiletvoorzieningen te plaatsen.

4. Plaatsing van drie mobiele toiletwagens te plaatsen op parkeerplaatsen tijdens toekomstige situaties waarin alle horeca is gesloten, zoals door Corona.

De reden hiervoor is dat in zo'n situatie alle toiletvoorzieningen gesloten zouden zijn, aangezien ze allemaal opengesteld zijn. De drie parkeerplaatsen waarop de plaatsing wordt geadviseerd zijn bij kasteel de Haar, Vier Balken en Wielrevelt. Deze liggen namelijk ongeveer gelijk verdeeld op de wandelroute. Zo kunnen de zowel gewone bezoekers als patiënten met spijsverteringsaandoeningen nog steeds het natuurgebied bewandelen.

Algemeen advies voor Utrechtse natuur- en recreatiegebieden

Verschillende partijen en betrokkenen van de recreatiegebieden en landgoederen Haarzuilens, Amelisweerd en Rhijnauwen gaven stelselmatig aan het aantal toiletvoorziening de schaars te vinden en/of niet te kunnen vinden. Vanuit de verschillende onderzoeksmethode is gebleken dat dit probleem zich verder verspreid dan de besproken landgoederen. Aannemelijk is daarom dat Utrecht binnen haar natuur- en recreatiegebieden op dit moment een gebrekkig algemeen beleid kent met betrekking tot openbare toiletvoorziening.

Op basis van de verkregen onderzoeksresultaten wordt voor het algemeen toiletbeleid van de Provincie Utrecht het volgende geadviseerd:

1. **Inventarisatie en herstructurering**. De provincie Utrecht wordt aangeraden kritisch te kijken naar de toegankelijkheid en vindbaarheid van toiletvoorzieningen binnen al haar natuur- en recreatiegebieden. Uit het onderzoek blijkt dat bezoekers aan natuur- en recreatiegebieden het aantal aanwezige toiletvoorzieningen beperkt vinden, en om die reden zelfs ongemak ondervinden. Zo komt naar voren dat mensen met een spijsverteringaandoeningen beperkt of geheel niet in staat zijn te recreëren binnen Utrechtse natuur- en recreatiegebieden door het tekort aan voorzieningen. Ook omliggende horecabedrijven ervaren over het algemeen overlast van recreanten die gebruik maken van hun sanitaire voorziening. De extra bezoekers aan het toilet zou kunnen zorgen voor beperkte toegang van de directe horecagasten en zijn verantwoordelijk voor het verhoogde onderhoud kosten. Om die reden is het van belang kritisch vervolgonderzoek te doen naar mogelijke probleemgebieden, en daarbij de belangen van verschillende betrokken in acht te nemen.
   Dit houdt in dat er per gebied gekeken moet worden naar de eigenschappen van het gebied voordat er een plan opgesteld wordt voor het gebied. Uit het gedane onderzoek blijkt dat een gebied met een relatief klein oppervlak maar dat veel verschillende soorten recreanten trekt, zoals landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, een tekort ondervindt qua toiletvoorzieningen. Een groter gebied als Haarzuilens met minder soorten recreanten, is het tekort aan toiletten, daarentegen, aanzienlijk minder groot. Er kan hierbij dus onderscheidt worden gemaakt in: de grootte van het gebied, de drukte van het gebied en het type recreatie van het gebied. Om vervolgens een conclusie te trekken over de herstructurering.

2. **Verbetering van de bewegwijzering**. De bewegwijzering zou moeten worden uitgebreid doormiddel van het systematisch gebruik van de eenzelfde bewegwijzering. Deze heeft als functie de vindbaarheid van al bestaande openbare en opengestelde toiletten te verbeteren. In het onderzoek benoemde bezoekers dat zij vaak onwetend waren over de aanwezigheid van de aanwezige toiletvoorzieningen. Dit zou mogelijk komen door de ontoereikende aanwijzingen daartoe. Het consistente gebruik van identieke logo's, borden of stickers moet bezoekers en recreanten een voorzieningen sneller doen herkennen en vinden. Hiervoor is er een concept logo ontwikkeld. Deze is weergegeven in de afbeelding 23 hiernaast.

Afbeelding 23: logo opengestelde toilet

3. **Aanmelding op de HogeNood app.** Er wordt aan de Provincie geadviseerd ondernemers aan te wijzen de registratie van hun toiletten op de HogeNood app. Op deze manier zal er worden gestreefd naar een eerlijke toiletkaart waarop elk aanwezig en openstellend of openbaar toilet aanwezig is. Op deze manier kan een (kwetsbare) bezoeker zich zelfstandig op de aanwezige toiletgelegenheden voorbereiden.

4. **Gebruik van mobiele toiletten**. De Provincie Utrecht wordt aangeraden het gebruik van mobiele toiletten te overwegen. Elk natuur-en recreatiegebied kent onderling en/of het hele jaar door afwijkende drukte. Deze is afhankelijk van de grote en functie van het gebied. Niet elk gebied vraagt om de plaatsing van een permanente toiletvoorzieningen. Vanwege de complexe regelgeving rondom de bouw binnen natuur- en recreatiegebieden, is een mobieltoilet soms een ideale oplossing. Een mobieltoilet kan makkelijk worden ingezet en worden afgebroken. Daarnaast kunnen kosten worden bespaard wanneer blijkt dat deze extra voorzieningen niet meer van toepassing is. De omgeving wordt niet aangetast en grote veranderingen aan het gebied of erfgoed blijven bespaard. Enkel is de aansluiting op het riool noodzakelijk, dat wat de aanleg ervan vermoeilijkt.

Signaal naar de politiek

Op basis van de opgestelde adviezen, is er een motie opgesteld waarin zowel de belangrijkste bevindingen van het onderzoek in zijn opgenomen als de adviezen die zijn opgesteld. Zoals in het onderzoek is genoemd, zal door middel van het indienen van de motie de Provinciale Staten worden verzocht tot handelen. Wanneer de motie word in gediend door een raadslid van de fractie en 75% plus één iemand van het college voor de motie stemmen, zal de motie zijn aangenomen.

De motie is op de volgende bladzijde weergeven.

MOTIE

Naam Partij(en) en/of partijlogo's.

Motie: Opengestelde en/of openbare toiletvoorzieningen in Utrechtse natuur- en recreatiegebieden.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op [vermeld de datum]

Constaterende dat:

- Een op de tien Nederlanders ongemak ondervinden van het tekort aan opengestelde of openbare toiletvoorzieningen;
- Bezoekers dikwijls niet op de hoogte zijn van de aanwezige toiletvoorzieningen;
- Het bezoekersaantal per seizoen en per gebied varieert;
- De bouw van een permanent toiletgebouw rond de 50.000 euro kost;

Overwegende dat:

- De toiletgang een basisbehoefte is;
- De baten van toiletvoorzieningen opwegen tegen de kosten van het toilet;
- De aanwezige opengestelde toiletvoorzieningen van de horeca last ondervinden door veelvuldig gebruik van niet klanten;
- Een natuurgebied in zijn waarde moet worden gelaten;
- Natuur- en recreatiegebieden niet behandeld mogen worden als een evenementen terrein;

Verzoekt het college:

- Een inventarisatie te maken van de wensen en mogelijkheden tot het plaatsen van tijdelijke of permanenten toiletvoorzieningen per natuur- en recreatiegebied in de Provincie Utrecht, in samenhang met de hoeveelheid bezoekers;
- De bewegwijzering per gebied aan te vullen met weg naar de aanwezige toiletvoorzieningen;
- De aanwezige horeca met hun toiletvoorzieningen te verzoeken hun toiletvoorzieningen open te stellen en aan te melden op de HogeNood app;
- De aanwezige horeca met hun toiletvoorzieningen, 'hier kan ik naar de wc'-stickers ter beschikking te stellen;
- De normen van de toiletalliantie in acht te nemen;
- Te streven om op die plaatsen waar dat wenselijk en mogelijk is -in samenspraak met beheerders- zelfreinigende permanente toiletgebouwen of tijdelijke Mobiele toiletwagens op piekmomenten te realiseren.

en gaat over tot de orde van de dag.

Ondertekenaars van de motie:

Namens de fractie van … , [invullen indien de motie namens de fractie wordt ingediend]

Aukje Kloosterman, Beer Kramers en Fabienne Waitz

BIBLIOGRAFIE

Aanleg Parkbos de Haar. (sd). Opgehaald van Natuurmonumenten : https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/landgoed-haarzuilens/projecten/aanleg-parkbos-de-haar

AlphaVerhuur. (2021). *Toiletwagen groot*. Opgehaald van AlphaVerhuur: https://alphaverhuur.nl/product/toiletwagen-groot/?utm_source=hurennl&utm_medium=cpc&utm_term=Sanitair&utm_campaign=product_Toiletwagen

Alvleesklierontsteking . (sd). Opgehaald van Maag lever darm stichting: https://www.mlds.nl/chronische-ziekten/alvleesklierontsteking-chronische/

Amelie. (2021). *Tijdelijke toiletten op Amelisweerd & Rhijnauwen*. Opgehaald van Amelisweerd: https://www.amelisweerd.com/tijdelijke-toiletten-op-amelisweerd-rhijnauwen/

Bezoekersonderzoek Recreatiegebieden. (2019). Opgehaald van Provincie Utrecht: https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2020-07/Bezoekersonderzoek%20Recreatiegebieden%20provincie%20Utrecht%202019.pdf

Borggreve, J. (2022, April 1). Overlast omtrent toiletvoorzieningen. (A. Kloosterman, B. Kramers, & F. Waitz, Interviewers)

Contact met Tweede Kamerleden. (sd). Opgehaald van Tweede Kamer: https://www.tweedekamer.nl/zo_werkt_de_kamer/uw_mening_telt/contact_opnemen_met_leden_van_de_tweede_kamer

De Provincie Utrecht. (sd). *Organisatie*. Opgehaald van Provincie utrecht: https://www.provincie-utrecht.nl/organisatie

De spijsvertering: waar gezondheid én ziekte begint. (sd). Opgehaald van Maag lever darm stichting : https://www.mlds.nl/spijsvertering/waar-gezondheid-ziekte-begint/

De Toiletalliantie. (2021, Maart). *Meer toiletten in Nederland: een hoognodige zaak.* Opgehaald van MLDS: https://www.mlds.nl/content/uploads/sites/3/2021/07/MLDS_Toiletalliantie_PositionPaper_Toiletnorm_Online.pdf

Diarre. (sd). Opgehaald van Diet Cetera: https://www.dietcetera.nl/ziektes-en-aandoeningen/diarree/

Gemeente Utrecht . (2011, Oktober). *Toekomstvisie 2011-2031.* Opgehaald van www.utrecht.nl: https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/wonen-en-leven/parken-en-groen/landgoederen/Toekomstvisie-landgoederen-2011-2031.pdf

Groenendaal Facilitair B.V. (2020). *Duidelijke prijzen*. Opgehaald van Toiletjuffrouwboeken: https://www.toiletjuffrouwboeken.nl/offerte/

Handboek motie. (sd). Opgehaald van Gemeenteraad Den Helder: file:///C:/Users/Ferenc%20Waitz%20-%20M440/Downloads/handboek%20-%20motie.pdf

Het gestolen recept . (sd). Opgehaald van Kasteel de Haar: https://www.kasteeldehaar.nl/het-gestolen-recept/

Hoeve Wielrevelt. (sd). Opgehaald van Hoeve Wielrevelt: https://hoevewielrevelt.nl/

HogeNood. (2020). *Toiletten*. Opgehaald van HogeNood: https://www.hogenood.nl/app

HogeNood community. (2020). *Samen zorgen we voor een gastvrij toiletlandschap*. Opgehaald van HogeNood: https://www.hogenood.nl/community

Kaart. (sd). Opgehaald van Druktemonitor Utrecht: https://druktemonitorutrecht.nl/

Kloosterman, A. (2022, Maart 8). *Fortbijrijnauwen*. Opgehaald van Facebook: https://www.facebook.com/search/top/?q=toiletvoorzieningen

Koek, M. (2021, November 19). *Maag Lever Darm Stichting en Natuurmonumetnen aan de slag met meer openbare toiletten in de natuur*. Opgehaald van Natuurmonumenten: https://www.natuurmonumenten.nl/nieuws/maag-lever-darm-stichting-en-natuurmonumenten-aan-de-slag-met-meer-openbare-toiletten-natuur

Koepelnotitie Haarzuilens. (2015, Oktober 13). Opgehaald van Docplayer: http://docplayer.nl/50892428-Koepelnotitie-haarzuilens-13-oktober-2015-gemeente-utrecht-en-natuurmonumenten.html

Koppe, G. (2022). *Toiletwagen verhuur*. Opgehaald van Toiletwagen.net: https://www.toiletwagen.net/toiletwagen-verhuur/

Kramers, B., Waitz, F., & Kloosterman, A. (2022, Maart 09-31). Enquête over toiletvoorziening op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen. Google forms.

Kramers, B., Waitz, F., & Kloosterman, A. (2022). *Het TipTop Toilet.* Het Gerrit Rietveld College Utrecht.

Landgoed Haarzuilens . (sd). Opgehaald van Natuurmonumenten: https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/landgoed-haarzuilens

Motie. (sd). Opgehaald van Periklesinstituut: https://periklesinstituut.nl/kennisbank-item/motie/

Natuurmonumenten Jaarverslag. (2008). Opgehaald van file:///C:/Users/Ferenc%20Waitz%20-%20M440/Downloads/adoc.pub_natuurmonumenten-jaarverslag-2008.pdf

Natuurmonumenten, G. U. (2015). *Koepelnotitie Haarzuilens.* Utrecht: Gemeente Utrecht.

Onderzoek. (sd). Opgehaald van Maag lever darm stichting: https://www.mlds.nl/wetenschappelijk-onderzoek/

Paardekooper, L. (2020, Juni 5). *Even voorstellen: in gesprek met JUliette Borggreve van restaurant, bakkerij en winkel de Veldkeuken*. Opgehaald van Vrienden van Amelisweerd.

Playadvisor. (2015, Oktober). *Speeltuin bij Theehuis Rhijnauwen Amelisweerd*. Opgehaald van Playadvisor: https://playadvisor.co/speelplek/openbare-speeltuin/speeltuin-bij-theehuis-rhijnauwen-amelisweerd/

Prikkelbare Darm Syndroom (PDS). (sd). Opgehaald van Maag darm lever stichting : https://www.mlds.nl/chronische-ziekten/pds-prikkelbare-darm-syndroom/

Redactie Uitetenin. (2013). *Het oude Tolhuys*. Opgehaald van Www.uitetenin.nl: http://www.uitetenin.nl/het_oude_tolhuys/Restaurant/Utrecht/Regio_Utrecht-Nieuwegein-Tiel/overzicht

Redactie Utrecht.nieuws.nl. (2021, Juni 30). Park Lepelenburg heeft een toiletgebouw. *Utrecht.nieuws.nl*.

Redactie van Amelisweerd.com. (sd). *Historie*. Opgehaald van Amelisweerd.com.

Redactie van de Gemeente Utrecht. (sd). *Landgoed Amelisweerd en Rhijnauwen*. Opgehaald van Gemeente Utrecht: https://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/parken-en-groen/landgoed-amelisweerd-en-rhijnauwen/

Redactie van Duic. (2020, Juli 7). Gemeente plaatst tijdelijke toiletten bij verschillende Utrechtse parken. *Duic*.

Redactie van monumenten.nl. (2022). *Heeft u een rijksmonument?* Opgehaald van monumenten.nl: https://www.monumenten.nl/monumenten-overzicht/soorten-monumenten/heeft-u-een-rijksmonument

Rhijnauwen, L. A. (2022, Maart). *Landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen*. Opgehaald van Facebook: https://www.facebook.com/search/top/?q=toiletvoorzieningen

Rijksregels flora- en fauna-activiteit. (2015). Opgehaald van Informatiepunt Leefomgeving: https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/activiteiten-natuur/flora-en-fauna-activiteit/rijksregels/

Rijksregels voor rijksmonumenten. (2015). Opgehaald van Informatiepunt Leefomgeving: https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/rijksmonumentenactiviteit/rijksregels/

Routes. (sd). Opgehaald van Natuurmonumenten: https://www.natuurmonumenten.nl/routes?lat=52.0913465259341&lng=4.991955757141114&locatie=N_297&zoom=12

Schie, A. v., & Schilderman, S. (2018, December). *Utrecht op het gemak.* Opgehaald van file:///C:/Users/aukje/Downloads/Nota%20Utrecht%20op%20het%20gemak%20(4).pdf

Spijsvertering . (sd). Opgehaald van Stichting Darmgezondheid: https://www.darmgezondheid.nl/darmgezondheid/spijsvertering/

Spijsverteringsaandoeningen. (sd). Opgehaald van Zorgkaart Nederland: https://www.zorgkaartnederland.nl/aandoeningen/spijsverteringsstelsel-overig#:~:text=Bekende%20spijsverteringsaandoeningen%20zijn%20alvleesklieron

tsteking%2C%20het,en%20de%20ziekte%20van%20Crohn.&text=U%20heeft%20grotere%20kans%20op,als%20uw%20medicijnen%

Toiletalliantie, d. (2021). *Toiletten in natuur- en recreatiegebieden Normen, tips en voorbeelden.* Opgehaald van Nvvh.nl: https://www.nvvh.nl/docs/Whitepaper_Toiletten_in_natuur-_en_recreatiegebieden.pdf

Triwa Liften. (2019, Februari 13). *Theehuis Rhijnauwen Utrecht*. Opgehaald van Architectenweb: https://architectenweb.nl/projecten/project.aspx?ID=37722

Vastenhout, M. (2022). *Martin Vastenhout*. Opgehaald van Linkedin: https://nl.linkedin.com/in/martin-vastenhout-b61945b

Vastenhout, M. (2022, Maart 31). Toiletvoorzieningen op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen. (A. Kloosterman, B. Kramers, & F. Waitz, Interviewers)

Verheijen, Arthur; Vrielink, Suzanne . (2021). *When nature calls.* De Toiletalliantie.

Vrielink, S. (2021, December 8). When Nature Calls. (A. Kloosterman, B. Kramers, & F. Waitz, Interviewers)

Waarom moeten vrouwen vaker plassen dan mannen? (2008, December 1). *NRC*. Opgehaald van NRC: https://www.nrc.nl/nieuws/2008/12/01/waarom-moeten-vrouwen-vaker-plassen-dan-mannen-11647317-a1192956

Wielrevelt, r. v. (2018). *Hoeve Wielrevelt*. Opgehaald van Hoeve Wielrevelt: https://hoevewielrevelt.nl/

Ziekte van Crohn. (sd). Opgehaald van Maag lever darm stichting: https://www.mlds.nl/chronische-ziekten/crohn-ziekte-van/

BIJLAGEN

Bijlage 1

Interview Haarzuilens nummer 1:

Interviewer: “Wat is de reden voor uw bezoek?”

Geïnterviewde: “Ik wandel hier om het landgoed heen, 11 kilometer.”

Interviewer: “Oh dat is wel een stukje.”

Geïnterviewde: “Het is niet zo ver hoor.”

Interviewer: “Komt u hier wel eens vaker?”

Geïnterviewde: “Ik ben op dit moment bezig met om het Zuiderzee heen te lopen.”

Interviewer: “Oh wauw.”

Geïnterviewde: “Het oude Zuiderzee dan, van Enkhuizen naar Hoorn naar Amsterdam. Ik ben nu bijna in Friesland. Maar goed we hadden het over toiletvoorzieningen.”

Interviewer: “Bent u hier vaker geweest?”

Geïnterviewde: “Ik ben hier wel eens geweest ja, lang geleden.”

Interviewer: “Oh wel lang geleden.”

Geïnterviewde: “Ik woon hier op Abcoude, dus ik ga hier heen en daar heen en zus en zo.”

Interviewer: “Klinkt leuk.”

Geïnterviewde: “Ja ik heb niks te doen joh, ik ben gepensioneerd. Ik doe alleen maar leuke dingen.”

Interviewer: “Haha. Heeft u ervaring met toiletvoorzieningen in een ander gebied of in dit gebied? Heeft u er eigenlijk een soort van mening over?”

Geïnterviewde: “Ik heb er eigenlijk geen grote mening over. Waarom niet? Ik ben een man. Als ik naar de wc moet, duik ik de bosjes in. Soms wandel ik met een vriendin, maar die doet precies hetzelfde.”

Interviewer: “Oh ja.”

Geïnterviewde: “Bij een langeafstand wandeling is er geen toiletvoorziening natuurlijk.”

Interviewer: “En dat is nooit een noodzaak geweest om het toch wel te zoeken?.”

Geïnterviewde: “Nou voor mij is het zo, Nederland is klein, je hebt afstanden waarbij altijd wel een dorp in de buurt is. Dus ik ben er eigenlijk wel tevreden over. Dan ga je eerst koffie drinken met iemand en dan kan je daarna naar de wc toe.”

Interviewer: “En in de Corona tijd? Want toen was eigenlijk alles dicht.”

Geïnterviewde: “Ik heb in de Corona tijd eigenlijk minder gewandeld. Want weet je waarom? Omdat al die andere mensen aan het wandelen waren. Bij mij ging het precies andersom.”

Interviewer: “Ja snap ik wel.”
Geïnterviewde: “Het was veel te druk, het is nu weer rustiger over. Dat vind ik fijn.”

Interviewer: “Ja lekker rustig.”

Geïnterviewde: “Ik kan lekker alleen zijn.”

Interviewer: “Heel erg bedankt dat u de vragen wilde beantwoorden.”

Geïnterviewde: “Succes!”

Bijlage 2

Interview Haarzuilens nummer 2:

Interviewer: “Heeft u ooit het gevoel gehad dat als u aan het wandelen bent dat u wel naar de wc zou willen maar niet zou kunnen?”

Geïnterviewde: “Ja, dat ik heb wel eens gehad ja.”

Interviewer: “Specifiek in dit gebied of heeft u dat in meerdere gebieden in provincie Utrecht?”

Geïnterviewde: “We hebben hier nog niet zo veel gewandeld, ik kom hier ook niet vandaan. Maar ik vind wel dat het er heel weinig zijn. Maar dat heb je in het hele land eigenlijk hè.”

Interviewer: “Ja klopt.”

Geïnterviewde: “Ja bij ons in de duinen heb je dat ook niet. Daar heb je van die dixi’s wel eens, waar je dan kan plassen. Maar verder nee, ik vind het erg weinig.”

Interviewer: “Stel dat het er wel zou zijn, zou u bereid zijn om ervoor te betalen?”

Geïnterviewde: “Jawel.”

Interviewer: “En wat zou dan voor u voldoen? Dus stel een mobiel toilet, of moet het echt een hokje zijn?”

Geïnterviewde: “Nou het maakt mij eigenlijk niet uit wat voor toilet het is, als het maar een beetje schoon is. En daar zou ik wel voor willen betalen ja. Dat heb je bijna overal, ook in het station hè en dat soort dingen.”

Interview: “Nou bedankt, dan is het duidelijk voor ons.”

Geïnterviewde: “Nou die routes kloppen ook vaak helemaal niet.”

Interviewer: “Nee niet? Dat is wel belangrijk.”

Geïnterviewde: “En dat hoor ik van iedereen hoor, ik ben meer mensen tegengekomen. Dit is van natuurmonumenten samen met NS.”

Interviewer: “Oh samen met NS. Dus dan begint het ook bij een station en eindigt het bij een station?”

Geïnterviewde: “Ja.”

Interviewer: “Staan de wc’s een beetje duidelijk aangegeven op die route?”

Geïnterviewde: “Nou alleen wat restaurantjes, daar kun je dan even plassen. Maar verder ben ik helemaal door het natuurgebied niks tegengekomen.”

Interviewer: “Nou heel erg bedankt!”

Geïnterviewde: “Succes nog.”

Bijlage 3

Interview Haarzuilens nummer 3

Interviewer: “De vragen gaan over toiletvoorzieningen in Haarzuilens.”

Geïnterviewde 1: “Toiletvoorzieningen? Die zijn er te weinig.”

Interviewer: “Komt u vaker in dit gebied.”

Geïnterviewde 2: “Ja heel vaak, elke dag bijna.”

Interviewer: “Woont u hier in de buurt?”

Geïnterviewde 1: “Ja.”

Interviewer: “En heeft u een mening over de toiletvoorzieningen?”

Geïnterviewde 2: “Ja het is vaak dat als er toiletvoorzieningen zijn, is het meer voor de mannen en voor de vrouwen bijna niks.”

Geïnterviewde 1: “Hier in de buurt zijn haast geen openbare toiletvoorzieningen.”

Geïnterviewde 2: “Nee helemaal niks.”

Interviewer: “We waren net bij het kasteel en daar was er wel één.”

Geïnterviewde 2: “Ja dat is ook wel logisch, dat is een heel toeristische attractie.”

Geïnterviewde 1: “Maar hier op de wandelroutes is er helemaal niks. Gewoon waardeloos.”

Interviewer: “Wat zou voor u dan voldoen? Wat zou eigenlijk er moeten zijn?”

Geïnterviewde 2: “Ik vind dat er een mogelijkheid moet zijn voor mannen en vrouwen. Dat ze er beide gebruik van kunnen maken.”

Interviewer: “En misschien om de zoveel paar meter dan een toilet?”

Geïnterviewde 1: “Nou zo’n wandelroute van bijvoorbeeld vijf kilometer mag toch wel minimaal twee voorzieningen hebben. Maar het is gewoon niet goed. Het wordt hier ook steeds drukker.”

Geïnterviewde 2: “Ja dan heb je er ook meer nodig.”

Interviewer: “Heeft u het idee dat dat alleen in dit gebied is of in de hele provincie Utrecht of eigenlijk in heel Nederland?”

Geïnterviewde 2: “Ik denk wel in heel Nederland. Als je het vergelijkt met Engeland, die heeft meer mogelijkheden. In een supermarkt kan je daar gewoon naar de toilet.”

Interviewer: “Ooh interessant.”

Geïnterviewde 2: “Maar dat kan je hier maar gewoon heel weinig. Het is heel lastig.”

Interviewer: “Dus in Engeland, en Duitsland bijvoorbeeld. Heeft u daar ook ervaring mee?”

Geïnterviewde 2: “Duitsland heb ik geen ervaring mee. Alleen langs de weg, maar voor de rest niet. Maar met Engeland hebben we wel veel ervaring mee.”

Interviewer: “Ja van Engeland weten we het inderdaad, dat er om de zoveel kilometer wel iets van een hokje is.”

Geïnterviewde 2: ‘Ja ja.”

Interviewer: “Zou u bereid zijn ervoor te betalen?”

Geïnterviewde 1: “Nou als je hele hoge nood hebt wil je wel betalen.”

Geïnterviewde 2: “Zeker weten.”

Geïnterviewde 1: “Schoon is belangrijk, en als je dan 50 cent moet betalen dan heb ik daar geen probleem mee.”

Interviewer: “Nou super bedankt!”

Geïnterviewde 1: “Doen jullie dit voor een opleiding?”

Interviewer: “Voor de provincie Utrecht doen wij een project voor school. En daar kijken we eigenlijk wat oplossingen zijn voor toiletvoorzieningen in verschillende natuurgebieden in de provincie Utrecht.”

Geïnterviewde 2: “Ja heel goed onderwerp! Ik ben blij dat jullie dat doen.”

Bijlage 4

Interview Haarzuilens nummer 4

Interviewer: “Het gaat over toiletvoorzieningen in het Haarzuilens natuurgebied?”

Geïnterviewde 1: “Zijn die er?”

Interviewer: “Haha. Wat zijn de ervaringen die u ermee heeft?”

Geïnterviewde 2: “Gewoon hier, in dit gebied?”

Interviewer: “Ja.”

Geïnterviewde 1: “We komen hier niet zo heel vaak. We zijn er niet zo heel erg bekend mee.”

Geïnterviewde 2: “Ja bij Geertje’s Hoeve (restaurant) kan je waarschijnlijk wel naar de toilet. En restaurants daar, maar verder nier.”

Interviewer: “En heeft u een mening over de hoeveelheid? Wilt u dat er meer zijn of andere oplossingen voor toiletvoorzieningen?”

Geïnterviewde 2: “Hier heb ik eigenlijk geen mening over, ik weet het eigenlijk niet hoor.”

Interviewer: “Maar zou het er moeten komen wel?”

Geïnterviewde 2: “Ja er zouden sowieso toiletvoorzieningen moeten zijn. Bij een parkeerterrein ofzo.”

Geïnterviewde 1: “Maar bij Geertje’s Hoeve, is daar geen toiletvoorziening?”

Interviewer: “Jawel, en hier bij het kasteel ook. Maar voor de rest niet zo heel veel eigenlijk.”

Geïnterviewde 2: “Ja maar goed ik hoef niet de hele dag naar de wc. Ik kan het wel even ophouden.”

Interviewer: “Heeft u een afstand waarbij u zou denken van ‘op deze afstand zou ik wel echt een toilet willen anders loop ik hem niet’?”

Geïnterviewde 2: “Nou hm. Voor mannen is het wat makkelijker natuurlijk.”

Interviewer: “Ja klopt ja.”

Geïnterviewde 1: “Je hebt wel vaker dat als je in de natuur loopt dat er dan geen toilet aanwezig is.”

Interviewer: “Het is in Engeland bijvoorbeeld zo dat om de zoveel kilometer vast een toilet staat. En het blijkt dat dat in Nederland helemaal niet zo is.”

Geïnterviewde 2: “Ja je hebt in Engeland vaak goede steden.”

Interviewer: “Ziet u het echt als een beperking, een toiletvoorziening die er niet is?”

Geïnterviewde 1: “Soms wel ja.”

Geïnterviewde 2: “Ja als je gewoon de stad in gaat, is het wel een probleem. Dan moet je altijd naar een restaurantje toe ofzo. En je ziet inderdaad in het buitenland vaak dat bij de kleinste dorpjes als er een parkeerplaats is, is er een toiletvoorziening.”

Geïnterviewde 1: “Je ziet wel dat in Nederland het in het algemeen gewoon slecht geregeld is.”

Interview: “Ja niet alleen hier, maar in heel Nederland.”

Geïnterviewde 1: “Ja precies.”

Interviewer: “Wordt daardoor uw ervaring van dit gebied ook minder? Of hangt dat eigenlijk niet echt samen?”

Geïnterviewde 2: “Je bent gewend dat er soms geen toilet is. Het is niet zo dat ik ergens heenga omdat er een toilet is.”

Interviewer: “Het is gewoon zo dat sommige mensen dat wel moeten doen, vanwege problemen met hun blaas of andere problemen.”

Geïnterviewde 1: “Ja ja.”

Interviewer: “We pleiten een beetje voor meer toiletten.”

Geïnterviewde 2: “Nou bij sommige gebieden zou dat wel nuttig zijn denk ik.”

Interviewer: “Nou heel erg bedankt!”

Geïnterviewde 2: “Succes.”

Bijlage 5

Antwoorden enquête Amelisweerd en Rhijnauwen (Kramers, Waitz, & Kloosterman, Enquête over toiletvoorziening op landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen, 2022)

Wat is uw geslacht?

53 antwoorden

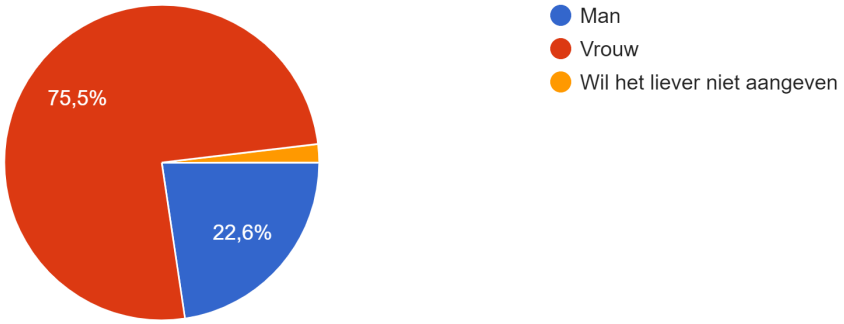

Wat is uw leeftijd?

53 antwoorden

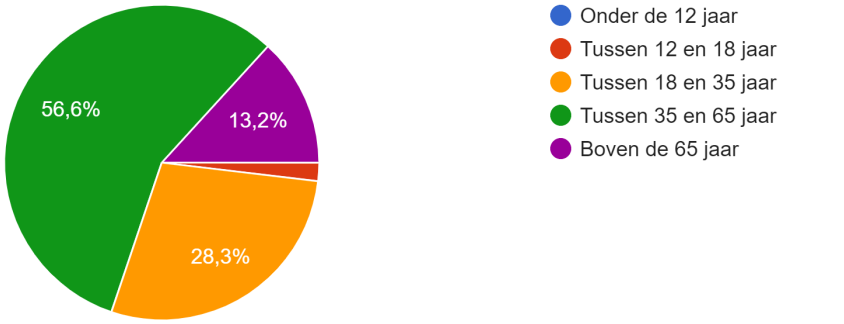

Wat is de gemiddelde duur van uw bezoek in het natuur-/ recreatiegebied?

53 antwoorden

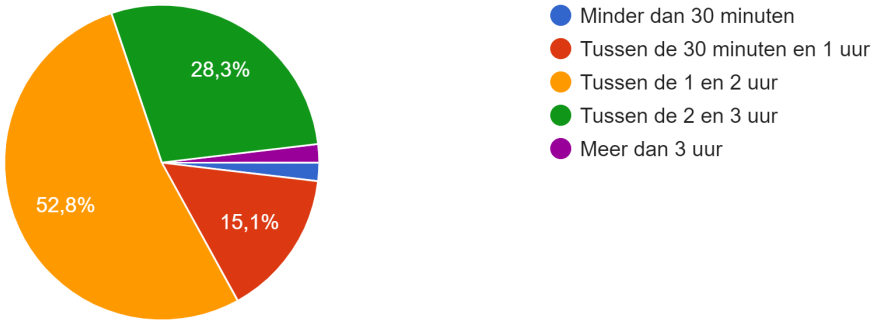

Hoe tevreden bent u over dit natuur-/ recreatiegebied?
53 antwoorden

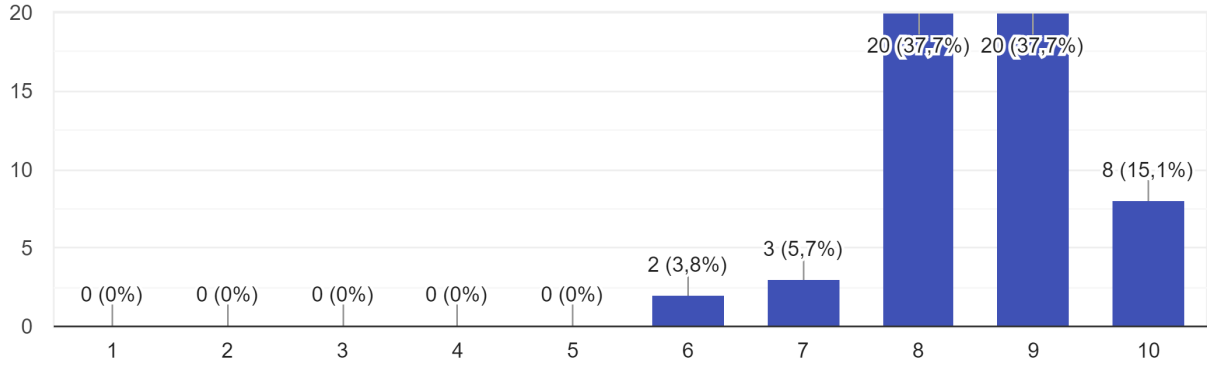

Hoe tevreden bent u over de kwaliteit en het aantal toiletvoorzieningen?
53 antwoorden

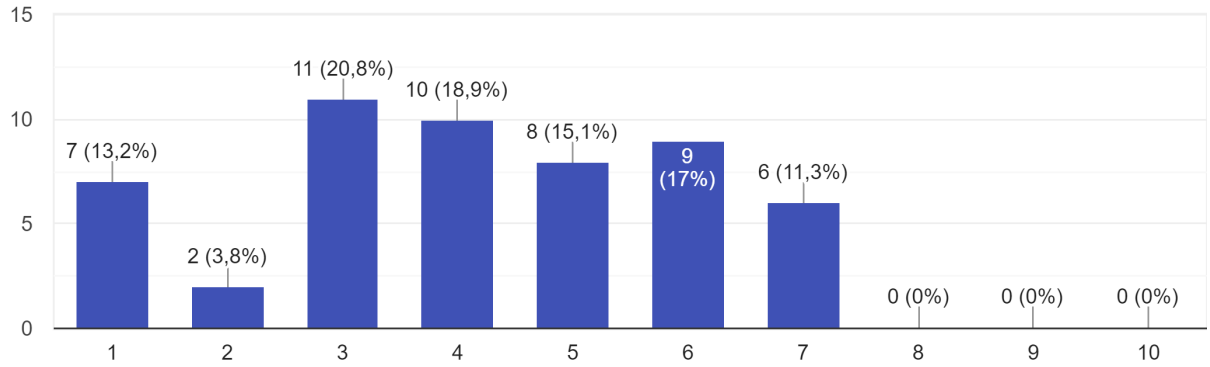

Wat vindt u goed/slecht aan de toiletvoorzieningen (gebaseerd op de vorige vraag)?

“Te weinig”

“Te weinig aanwezig”

“Alleen aanwezig bij de horeca gelegenheden.”

“Er is geen openbaar toilet”

“Veel te weinig, alleen gekoppeld aan horeca”

“Te weinig vooral”

“Weinig, alleen bij de horecagelegenheden”

“Alleen in combinatie met bezoek aan restaurant”

“Alleen mogelijkheden om bij de horeca naar het toilet te gaan. Hier is het vaak druk en deze toiletten zijn vaak niet heel schoon door het vele gebruik.”

“Er zijn geen openbare toiletten, alleen toiletten bij de horeca. Dat aantal is toegerust op het aantal horecabezoekers. In de zomermaanden en vakanties wordt Amelisweerd echter overstroomd door recreanten op de zonneweides. De horecatoiletten kunnen deze drukte niet aan: vervuiling, verstoppingen, lange wachtrijen en boze mensen. Veel bezoekers verkiezen

daarom de bosjes als noodoplossing. Dit zorgt voor veel vervuiling en verstoring in het natuurgebied.”
“Alleen beschikbaar bij horeca bezoek”
“Fijn dat je bij Rhijnauwen en bij Amelisweerd bij de restaurants naar het toilet kan. Alleen als die locaties dicht zijn, heb je een probleem.”
“Er is niets als de horeca dicht is”
“Te weinig beschikbaar’
“Te weinig en niet altijd open door corona”
“Ik ken alleen toiletten die verbonden zijn aan horeca gelegenheden, niet losstaand”
“Bereikbaar, ook als je niets consumeert; relatief schoon.”
“Te weinig zeker tijdens de lockdown, toen was er niets”
“zijn er voorzieningen buiten de horeca? Nooit gezien, dus lijkt me te weinig”
“zijn er niet”
“Er is geen tot weinig mogelijkheid om naar het toilet te gaan.”
“Te weinig”
“Geen openbare toiletvoorziening zonder restaurant”
“Een toilet zou de normaalste zaak van de wereld moeten zijn”
“Volgens mij zijn die er alleen bij horeca”
“Graag meer toiletvoorzieningen behalve dan bij de horeca”
“Je kan bij de Veldkeuken naar het toilet als je een bezoek brengt aan het restaurant. Maar als je dus alleen naar het bos wil, is het ook fijn als dat kan zonder daar persé een bezoek te brengen. Want het is natuurlijk ook niet fijn voor hen als mensen daar misbruik van maken.”
“Bijna geen voorzieningen”
“Geen openbaar toilet. Tijdens covid helemaal geen toilet beschikbaar”
“Te weinig opties helaas”
“Nooit gezien”
“Erg weinig. Alleen bij horeca”
“Het is te weinig en vies”
“Er zijn er te weinig”
“Te weinig. Slechts op 2 plekken met verplicht terrasbezoek”
“Meestal niet aanwezig, alleen horeca”
“In restaurants”
“Alleen toegankelijk als je iets in de horeca nuttigt. Als horeca gesloten is (bijv. zondagochtend of later in de avond als het nog licht is) dan is niets beschikbaar”

Vindt u dat er een tekort is aan toiletvoorzieningen?

52 antwoorden

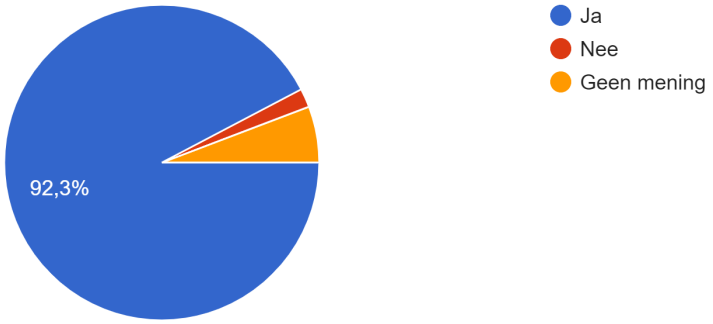

Wat is voor u een eis voor een openbaar toilet in een natuur-/ recreatiegebied?

53 antwoorden

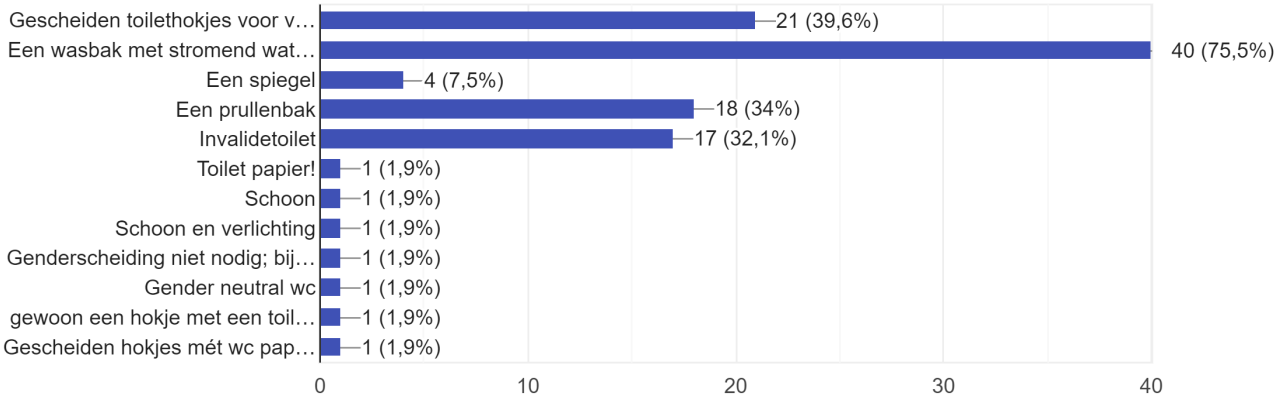

Welke toiletvoorziening zou voor u voldoen in dit natuur-/ recreatiegebied?

53 antwoorden

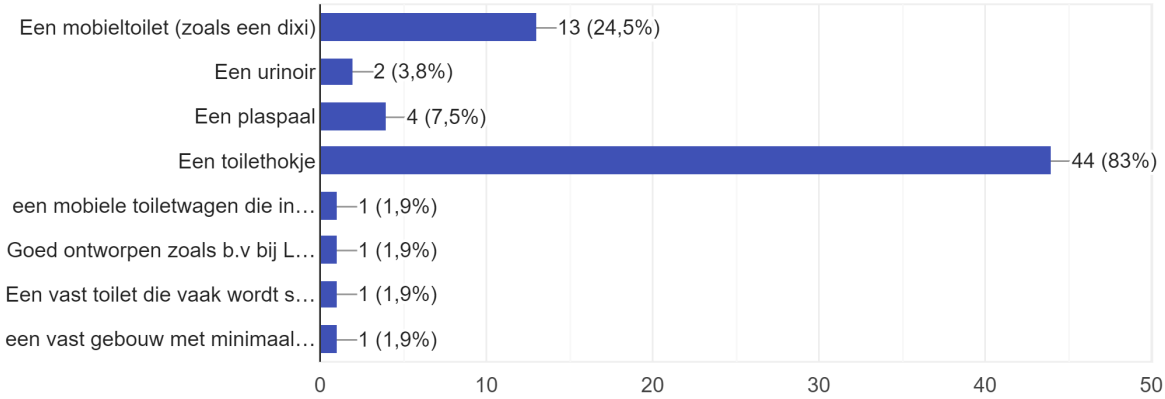

Wat zou over hebben voor een (schoon) toiletvoorziening

53 antwoorden

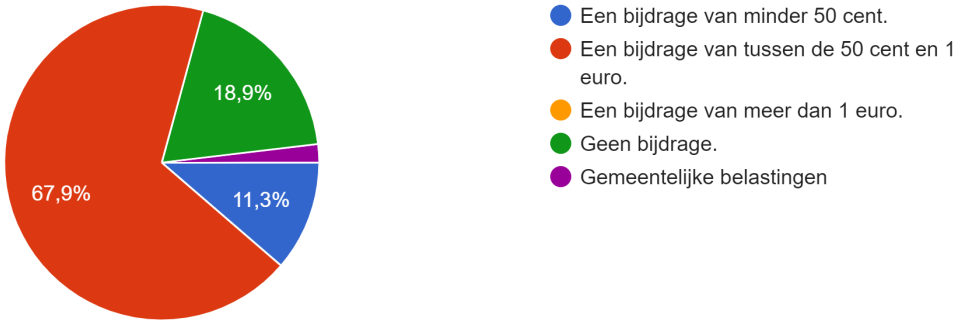

Welke redenen heeft u voor een toiletbezoek?

53 antwoorden

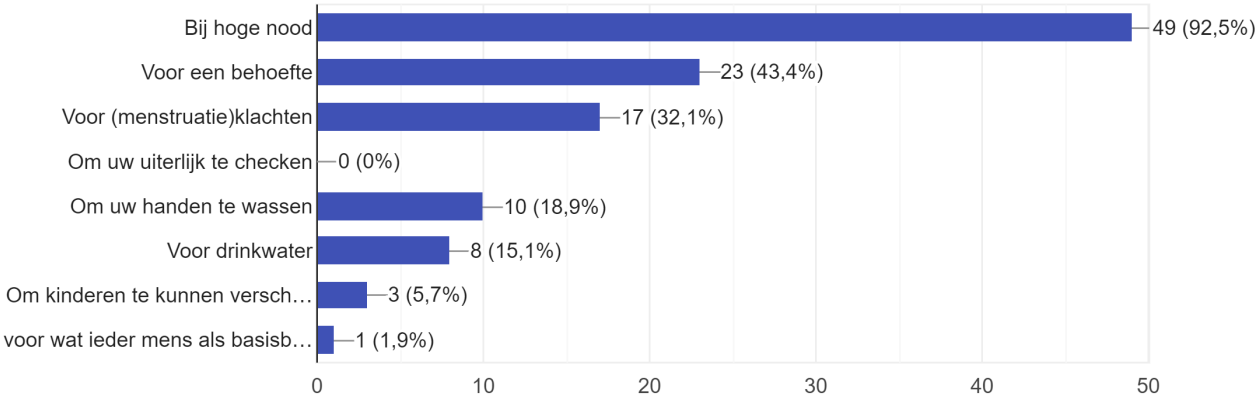

Waar zou u het liefst een toilet willen hebben in het natuur-/recreatiegebied?

53 antwoorden

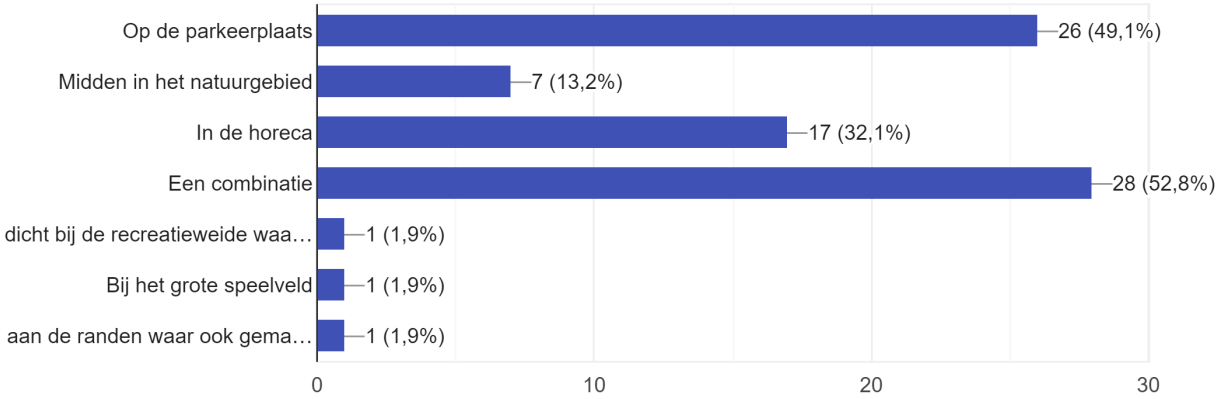

Heeft u nog opmerkingen of ideeën over openbare toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden?

14 antwoorden

“Geen toiletten in het natuurgebied maar bij de recreatieplekken, waar 's zomers veel gezwommen wordt.”
“Als darm patiënt maakt een toilet gelegenheid dit toegankelijker”
”een toiletwagen wordt meestal aangesloten op een bestaande rioolafvoer. Bij de gemeente kun je opvragen waar deze afvoerpijpen lopen. Dit kan helpen om een geschikte plek te vinden voor een toiletwagen.”
“Succes!”
“Heel goed dat jullie dit onderzoek doen! In corona tijden ging ik vaak bij de benzinepomp naar het toilet voor en mijn bezoek aan Rhijnauwen. Ik miste de toiletten echt! Gaf & geeft mij stress als je niet naar wc kunt.”
“Hou het simpel, mr wel goed en netjes”
“Laten aansluiten bij de omgeving. Iets met natuurlijke materialen.”
“Niet zoveel behoefte aan omdat ik er kort ben. Wel van belang voor mensen met darm/blaasproblemen.”
“Heel goed dit, paar jaar geleden schreef ik in de gemeenteraad er al een voorstel over. Groetjes, Susanne Schilderman (gemeenteraadslid voor D66)”
“Niet direct naast de populaire plaatsen ivm stankoverlast. Tenzij er wordt gekozen voor een natuurwagen waarbij er direct geurneutralisatie plaatsvindt.”
“nee”
“Midden in de natuur lijkt me wat zonde. Tenzij het heel duurzaam gebouwd is.”
“Laat de wanden maar begroeten met klimop e.d. Groen toiletgebouw”
“alles is goed”

Bijlage 6

Poster enquête

Bijlage 7

Interview patiënt

Interviewer: “Kunt u uitleggen wat voor soort spijsverteringsziekte u heeft?”

Patiënt: “Ik heb de ziekte van Crohn.”

Interviewer: “Wat voor invloed heeft de ziekte op uw toiletgang?”

Patiënt: “Ik moet tussen de 15 en 25 keer per dag naar de wc en ik heb altijd diarree.”

Interviewer: “Is deze ziekte een belemmering om natuur- of recreatiegebieden te bezoeken?”

Patiënt: “Ja het is wel een belemmering, bijvoorbeeld als het ver weg is.”

Interviewer: “Hoe ver ongeveer?”

Patiënt: “Bij meer dan 1 uur rijden. Want de frequentie van de stoelgang is zo hoog dat ik niet zo lang weg kan zijn. Als ik 2 uur weg ben kan ik al niet zonder WC.”

Interviewer: “Zijn er natuur- of recreatiegebieden in de provincie Utrecht die u wel zou willen bezoeken, maar dat niet doet door uw belemmering?”

Patiënt: “Ik ga bijvoorbeeld niet naar de Oostvaardersplassen, want daar zijn geen wc’s. Of de Biesbosch. Hoe groter het natuurgebied, hoe meer er een wc nodig is.”

Interviewer: “Dus u gaat echt soms niet meer ergens naartoe door deze belemmering.”

Patiënt: “Ja ik ben wel koppig, dus soms ga ik wel ergens heen omdat ik het niet wil missen. Maar dan is het wel heel vervelend als er geen wc is. Maar soms is het zo erg dat ik nergens heen kan. ”

Interviewer: “Ja snap ik. Zou u er een kleine bijdrage voor overhebben om gebruik te kunnen maken van toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden?”

Patiënt: “Ja uiteraard.”

Interviewer: “En hoeveel dan?”

Patiënt: “Ik denk dat niks echt te veel is als je echt moet. Maar voor mij is 2 euro wel de grens. Dan wordt het wel erg veel, zeker als je meerdere keren moet.”

Interviewer: “Wat is voor u de belangrijkste eis voor een openbaar toiletvoorziening, denk bijvoorbeeld aan gescheiden toilethokjes, een wasbak met stromend water en een zeep voorziening of een invalidentoilet?”

Patiënt: “Ja eigenlijk precies wat er is genoemd. Dus gescheiden toilethokjes, goede hygiëne, wasbak, zeep en stromend water. Daarbij is hygiëne wel het belangrijkst.”

Interviewer: “En wat voor toilet zou voor u voldoen?”

Patiënt: “Als de toilet maar schoon is, maakt het voor mij niet heel veel uit. Een toilethokje op bijvoorbeeld de parkeerplaats zou al erg fijn zijn.”

Interviewer: “Heel erg bedankt voor het beantwoorden van onze vragen!”

Patiënt: “Geen probleem.”